

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

Podobnosti a odlišnosti v přístupu různých církevních zařízení pro seniory

Vedoucí práce: RSDr. Ján Mišovič, CSc.
Autor práce: Jan Bouchal
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: prezenční
Ročník: čtvrtý

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

1. března 2011

Panu RSDr. Jánu Mišovičovi CSc. děkuji za jeho cenné rady, připomínky a odborné vedení při přípravě méj bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. Charita a Diakonie v České republice.....	7
1.1. Charita Česká republika.....	7
1.2. Diakonie v České republice.....	8
1.2.1. <i>Diakonie Českobratrské církve evangelické</i>	8
2. Základní východiska diakonie a charitativní práce.....	9
3. Charakteristiky přístupu v církevních domovech pro seniory.....	11
3.1. Domovy pro seniory.....	11
3.1.1. <i>Charakter přístupu v rámci církevních zařízení</i>	11
3.1.1.1. <i>Pastorační služba v domovech pro seniory</i>	12
3.2. Charitativní práce v domovech pro seniory jako péče o duchovní stránku člověka.....	12
3.2.1. <i>Význam spirituality ve stáří</i>	13
3.2.2. <i>Způsoby péče o duchovní potřeby seniorů</i>	13
3.3. Práce sociálního pracovníka v domovech pro seniory.....	15
3.3.1. <i>Pastorace jako součást práce sociálního pracovníka</i>	16
3.4. Charakter přístupu pracovníků přímé obslužné péče.....	17
3.5. Aktivizační programy.....	18
3.5.1. <i>Faktory ovlivňující aktivní život seniorů</i>	19
3.5.2. <i>Způsoby aktivizace</i>	20
3.6. Zdravotnická péče.....	22
3.7. Dobrovolnictví.....	22
4. Praktická část.....	23
4.1. Vymezení problematiky cíle a hypotézy výzkumu.....	23
4.2. Zkoumaná zařízení a metodika výzkumu.....	25
4.2.1. <i>Charakteristiky zkoumaných zařízení</i>	26
4.3. Vyhodnocení rozhovorů.....	28
4.4. Vyhodnocení strukturovaných dotazníků.....	34
Diskuze.....	41
Závěr.....	44
Seznam použité literatury.....	47
Příloha.....	50
Abstrakt.....	51
Abstract.....	52

ÚVOD

Přístup k péči o seniory nabývá v dnešní době stále více na aktuálnosti. V souvislosti s narůstáním věkového průměru naší populace vyvstává problém zajistit kvalitní prožití stáří stále vyššímu počtu našich spoluobčanů.

Starý člověk je v kontextu moderní společnosti nezcítil jako její přítěž, tyto lidé jsou často nejrůznějšími způsoby izolováni od společnosti, která je poháněna moderním pozlátkem nazývaným kult mládeže, v němž starý člověk nemá místo. Tento fenomén v první řadě brání lidem přiblížit se k seniorům a často ti mladší ztrácejí motivaci chápat jejich problémy a potřeby.

Stáří s sebou přináší řadu obtíží, např. zhoršený zdravotní stav, sociální izolovanost, ale také neméně závažný problém, a to řešení otázky duchovního života. Vyrovnat se s minulostí a následně přijmout stáří jako lidský úděl, to je mnohdy pro starého člověka velmi těžké. Spiritualita v tomto období života přináší věřícímu člověku útěchu a naději v jeho posledních dnech. Proto by se seniorům kromě pomoci v oblasti zdravotní a sociální měla poskytnout i pomoc duchovní.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolil v souvislosti se svým křesťanským přesvědčením důležitosti pomoci lidem v nejrůznějších oblastech lidské nouze. Křesťansky orientovaná sociální práce je pro mě tedy nejzdravější volbou přístupu k lidem v jejich poslední fázi životní cesty.

Teoretická část práce je koncipována tak, aby její východiska byla podložena praktické části práce.

První část bakalářské práce pojednává o stručné historii charitativní činnosti dvou církví, které významně působí v oblasti pomoci seniorům. Je to Římskokatolická církev, která je na našem území nejvýznamnějším církevním poskytovatelem sociálních služeb pro seniory, a Českobratrská církev evangelická, která je z hlediska rozsahu poskytovaných služeb pro seniory druhým nejvýznamnějším poskytovatelem.

Kapitola s názvem „Charakteristiky přístupu v církevních domovech pro seniory“ poskytuje základní popis jednotlivých přístupů ve zkoumaných oblastech péče. V rámci zaměření na církevní přístup byl kladen důraz na péči o spirituální potřeby klientů.

Do této části jsem zařadil také pojednání o zdravotnické péči a dobrovolnictví. Tyto oblasti nejsou součástí praktické části, ale jejich zařazení do komplexu poskytovaných služeb považuji za důležité.

Výzkum je rozdělen na dvě části. Cílem první části je popsat charakter poskytovaných služeb ve vybraných církevních domovech pro seniory v oblastech sociální práce, charitativní práce a její složky zabývající se péčí o spirituální potřeby seniorů, aktivizačních programů a dostupnost těchto zařízení z hlediska oblastních, finančních a kapacitních charakteristik.

Obsahem druhé části je výzkum různých forem náboženské plurality pracovníků přímé péče. Jeho cílem je zjistit, jaký vliv má religiozita pracovníků na jejich vnímání důležitosti péče o spirituální potřeby klientů, a zjistit zda se pracovníci na péči o tyto potřeby sami podílejí. Tento výzkum by měl ukázat, zda je přístup pracovníků ke klientům založený na odbornosti a lidském vztahu.

Z vyhodnocení praktické části práce je možné vysledovat základní podobnosti a odlišnosti v přístupu mezi zařízeními pod Diakonií Českobratrské církve evangelické a Charitou Česká republika.

1. Charita a Diakonie v České republice

1.1. Charita Česká republika

Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice. Její hlavní činností je pomoc potřebným na území České republiky. Charita Česká republika je účelovým zařízením Římskokatolické církve.¹

Charita jako jednotná organizace vznikla v roce 1928. V říjnu 1928 bylo založeno Říšské ústředí svazů charity se sídlem v Praze. Ústředí sdružovalo Zemské svazy charity z Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Po únorovém převratu v roce 1948 byla činnost Charity násilně utlumena, zařízení zestátněna nebo zrušena, její aktivity omezeny na vydávání náboženské literatury, výrobu bohoslužebných předmětů a péči o staré kněze, řeholníky a řeholnice.² Dne 22. září 1993 byly tomuto sdružení jednotlivých diecézních a arcidiecézních charit dány nové stanovy. Definitivní podoba stanov byla schválena dne 26. ledna 2000. V květnu 1995 se Česká katolická charita stala plnoprávným členem mezinárodní organizace Caritas internationalis. Zřizovatelem České katolické charity³, od roku 2006 Charity České republiky⁴, je Česká biskupská konference. Jedná se o sdružení dvou arcidiecézních charit v Praze a Olomouci a šesti diecézních charit v Litoměřicích, Hradci Králové, Českých Budějovicích, Plzni, Brně a v Ostravě.

Charita Česká republika poskytuje komplex rezidenčních služeb seniorům, kteří nemohou dlouhodobě ze zdravotních či jiných důvodů zajišťovat své životní potřeby ve vlastním prostředí. Poskytuje sociální služby ve 36 domovech pro seniory s kapacitou 1125 míst; v roce 2009 pobývalo v těchto domovech 1429 klientů.⁵

---

¹ *Výroční zpráva Charity České republiky 2009* [online]. Praha: Charita Česká republika, © 2011, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita.cz/tiskove-oddeleni/ke-stazeni/>>.

² *Arcidiecézní charita Olomouc Ročenka 1997-2000*. In: MICHLIČKOVÁ, M. *Sociální působení církvi* [online]. Praha: Univerzita Karlova: Evangelická teologická fakulta, 2003, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:D9UuDrCoa0sJ:ktf.cuni.cz/~ovecka/2006-7/Nabozenske%2520nauky%2520mgr%25201.r/>>>.

³ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 133.

⁴ *Srov. Výroční zpráva Charity České republiky 2006* [online]. Praha: Charita Česká republika, © 2011, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita.cz/tiskove-oddeleni/ke-stazeni/>>.

⁵ *Srov. Výroční zpráva Charity české republiky 2009: Sociální a zdravotní služby* [online]. Praha: Charita Česká republika, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita.cz/tiskove-oddeleni/ke-stazeni/>>.

1.2. Diakonie v České republice

Diakonie v České republice představuje činnost několika zájmových uskupení křesťanských církví a organizací, které se zabývají křesťanskou pomocí lidem neboli křesťanskou diakonií. Spadají sem: Diakonie Apoštolské církve, Armáda spásy, Diakonie Bratrské jednoty baptistů, Diakonie a misie církve československé husitské, Diakonie Církve bratrské, Diakonie Českobratrské církve evangelické, Diakonie Evangelické církve metodistické, Jednota bratrská, Česká pravoslavná filantropie, Slezská diakonie, Communio starokatolické církve v České republice.⁶

Některé z těchto diakonií se ve své pomoci orientují také na seniory. V rámci rozsahu poskytovaných služeb pro seniory je však nejvýznamnější Diakonie Českobratrské církve evangelické, jejíž zařízení jsou předmětem výzkumné části práce.

1.2.1. Diakonie Českobratrské církve evangelické

Diakonie Českobratrské církve evangelické byla založena 1. června 1989 jako zvláštní zařízení církevní služby Českobratrské církve evangelické.

Navázala na činnost České Diakonie (celým názvem: Česká Diakonie, spolek evangelický pro ošetřování nemocných a chudých), která vznikla v roce 1903 a působila až do roku 1952. Tehdy totalitní státní moc v naší zemi všechny spolky zrušila a církve již dále nesměla organizovat veřejnou sociální službu.⁷

Posláním a cílem Českobratrské církve evangelické je organizovat, zajišťovat a poskytovat ve svých zařízeních sociální, zdravotní, pedagogickou a pastorační péči lidem, kteří se v důsledku věku, zdravotního postižení, nemoci, osamocení či ohrožení dostali do nepříznivé životní situace.⁸

Diakonie Českobratrské církve evangelické poskytuje celoroční pobytové sociální služby seniorům v osmi domovech pro seniory: Ve Vsetíně, Sobotíně, Rýmařově, Písku, Myslibořicích, Libicích, Krabčicích a Dvoře Králové nad Labem.⁹

---

⁶ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 134 – 135.

⁷ Diakonie Českobratrské církve evangelické [online]. Praha: Diakonie ČCE, © 2011, Dostupné na WWW: <<http://www.diakonie.cz/o-diakonii/historie-diakonie-cce/znovuobnoveni-cinnosti/>>.

⁸ Diakonie Českobratrské církve evangelické [online]. Praha: Diakonie ČCE, © 2011, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.diakonie.cz/o-diakonii/nase-hodnoty/>>.

⁹ Srov. Diakonie Českobratrské církve evangelické [online]. Praha: Diakonie ČCE, © 2011, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.diakonie.cz/nase-sluzby/vsechny-sluzby/domovy-pro-seniory/>>.

2. Základní východiska diakonie a charitativní práce

Diakonie (služba potřebným) vychází z teorie konstitutivních prvků církve. Tato teorie říká, že církevní praxe sestává z následujících čtyř prvků, resp. že všichni křesťané musí ve svém životě veřejném i soukromém usilovat o plnění následujících čtyř bodů.

1. Bohoslužebné jednání, které vyjadřuje vztah Boha k člověku a člověka k Bohu. Patří do něj slavení mše svaté, modlitba, přijímání svátostí atp.
2. Svědectví Bohu, tedy takové jednání křesťanů, které dosvědčuje, že věří v Boha. Patří sem jak klasické misie, jejichž účelem je snaha předávat křesťanskou víru nekřesťanům, tak i tzv. „svědectví života“, tedy dosvědčení své víry odpovídajícím jednáním v životě.
3. Společenství, které je vyjádřením víry, že život a učení Ježíše Krista má vést ke sjednocení lidí, aby každý člověk mohl sebe sama realizovat ve vztahu k Bohu a k druhým lidem.
4. Služba potřebným, která nemá být pouhým důkazem, že křesťané mají brát svou víru vážně a dovádět ji do důsledků. Má být jasnou a praktickou odpovědí na utrpení a nespravedlnost ve světě, která nesleduje jiné cíle než zmírnit utrpení a napravit nespravedlnost. Služba potřebným je vedena vírou a poznatky z biblických textů, že je to především Bůh, kdo neopouští člověka v jeho těžkých chvílích, a že právě Bůh dokáže definitivně odstranit utrpení a napravit nespravedlnost. Tuto víru a tyto biblické myšlenky má služba potřebným uvádět v život praktickou snahou o zmírnění utrpení a nápravou nespravedlnosti.

Tento čtvrtý konstitutivní prvek je nazýván řeckým slovem *diakonia*.¹⁰ Teorie konstitutivních prvků církve je odpovědí na Ježíšova slova na konci Matoušova evangelia, která nesměřují pouze k úzkému okruhu jeho nejbližších spolupracovníků, ale ke všem křesťanům. Je východiskem pro křesťanskou praxi, jejímž cílem je diakonie jako následování odkazu praxe Ježíše Krista.¹¹

---

¹⁰ OPATRŇÝ, M.; LEHNER, M., a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Teologická fakulta, 2010, s. 39 – 40.

¹¹ OPATRŇÝ, M. *Služba potřebným – diakonie jako konstitutivní prvek praxe církve*. In: MARTINEK a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 63.

Základní východiska charitativní práce

Charitativní služba je neoddělitelnou součástí života církve. Představuje základ víry každého křesťana i každého církevního společenství. Církev se opírá o život Ježíše Krista, jehož celý život byl mimo jiné naplněn skutky lásky k bližnímu.¹²

Pracovníci, kteří na praktické úrovni vykonávají v církvi dílo lásky (caritas), se nemají dát ovlivňovat ideologiemi o vylepšování světa, nýbrž se mají nechat vést vírou, která se v lásce stává činnou. Je tedy zřejmé, že základ charitativní práce církevních organizací je obsažen v srdcích lidí, neboť kdo miluje Krista, miluje církev a chce, aby církev byla stále více výrazem a nástrojem té lásky, která z něho vyzařuje.¹³

Charitativní práce není jen exkluzivním vlastnictvím nebo doménou charitativních organizací církví. Pro ty musí být interakce mezi diakonií a charitativní prací neoddiskutovatelným základem jejich činnosti. Zároveň však může požadavky charitativní práce splňovat i pracovník, který jako křesťan pracuje v sekulární pomáhající organizaci.

Charitativní práce klade důraz na osobní vztah při poskytování pomoci, tzv. bliženeckou lásku. Východisko pro tento vztah bliženecké lásky je obsaženo v podobenství o milosrdném Samařanovi (Lk 10,25–37). Jeden zákoník se ptá Ježíše, co má dělat, aby získal věčný život. Ježíš odpovídá podobenstvím. V tomto podobenství nejde jen o to, kdo je můj bližní, ale zda já jako bližní jedním. Ježíš se ptá, kdo byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče. Zákoník odpověděl: „Ten, který mu prokázal milosrdenství.“ Ježíš pak řekl: „Jdi a počínej si tak i ty.“ (Lk 10,36-37).

Charitativní práce se vědomě a cíleně zaměřuje na jedince, skupiny i komunity, které při poskytování sociální péče stojí mimo hlavní proud zájmu sociálního státu a trhu se sociálními službami. Vždyť milosrdný Samařan pomohl tomu, kterého ostatní obcházeli. (srov. Lk 10 31-36).¹⁴

---

¹² HAIČMAN, O. *Činnost charity je zárukou důvěryhodné filantropie a veřejné prospěšnosti. Sociální práce-Sociálna práca*. 2008, roč. 8, č. 4, s. 18.

¹³ Srov. BENEDICT, XVI. *Deus caritas est*. Praha: Paulínky, 2006, č. 31 a., s. 50 – 51.

¹⁴ Srov. OPATRŇY M.; LEHNER, M., a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Teologická fakulta, 2010 s. 44 – 45.

3. Charakteristiky přístupu v církevních domovech pro seniory

3.1. Domovy pro seniory

Domovy pro seniory jsou typem rezidenčního zařízení, které představuje klasickou formu institucionální péče o seniory, nabízející trvalé ubytování a široké spektrum služeb od péče o domácnost klienta přes nejrůznější programy aktivit až po náročnou ošetrovatelskou i rehabilitační péči poskytovanou těžce zdravotně postiženým seniorům a hospicovou péčí o umírající.¹⁵

Jsou určeny seniorům, kteří pro trvalé změny zdravotního stavu potřebují komplexní péči, jež jim nemůže být zajištěna v jejich vlastním prostředí za pomoci rodiny, ani pečovatelskou službou nebo jinými terénními službami sociální péče.¹⁶

Služba se poskytuje za úplatu. Přijetí je možné pouze s písemným souhlasem klienta či jeho zákonného zástupce, resp. na základě písemné žádosti.

Domovy pro seniory jsou plně ústavním zařízením, které se řídí stanoveným provozním řádem. Zdravotnická péče je nepřetržitě zajištěna zdravotními sestrami a přes den i lékařem. Obyvatelům chybí soukromí, pokoje pro jednoho jsou ojedinelé. Klienti jsou často izolováni od rodiny a přátel.

Domovy pro seniory mohou být zařízením státním, církevním i soukromým. Soukromé domovy vytvářejí lepší podmínky pro soukromí, jsou však dražší, církevní domovy jsou levnější než státní.¹⁷

3.1.1. Charakter přístupu v rámci církevních organizací

Odborná sociální práce, pomoc a podpora se v charitativních zařízeních nikterak neliší od postupů a metod užívaných v nekřesťanských organizacích a musí také naplňovat standardy kvality stanovené zákonem. To, co mohou křesťanské církevní organizace nabízet navíc, je snadnější, bezbariérový přístup klientů k pastorační službě a k účasti v životě ve společenství.¹⁸

---

¹⁵ BEDNÁŘOVÁ, D.; LEITMANOVÁ, I.; DOKTOROVÁ, I., a kol. *Vybrané aspekty života seniorů*. České Budějovice: Zemědělská fakulta, 2003, s. 35.

¹⁶ MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 179.

¹⁷ KALVACH, Z.; ZADÁK, Z., a kol. *Geriatric a Gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 499.

¹⁸ JANEČKOVÁ, H.; PROVAZNÍKOVÁ, E. *Služby v evangelické diakonii jsou poskytovány každému bez ohledu na jeho víru. Sociální práce-Sociální práca*. 2008, roč. 8, č. 4, s. 21.

Někteří lidé přímo žádají pro zklidnění nebo soustředění se na řešení svých problémů pobyt v klášteře nebo jiném podobném prostředí s duchovní atmosférou, např. v církevních domovech pro seniory s předpokládanou pastorační péčí.¹⁹

3.1.1.1. Pastorační služba v domovech pro seniory

Pastorační služba v domovech pro seniory spočívá v péči o duchovní život seniorů. Věřící jsou chápáni jako objekty péče duchovních.

Toto pojetí řadě seniorů vyhovuje a je jim svým způsobem i přirozené. Potřeby jistoty a bezpečí u seniorů totiž nacházejí svůj obraz i v jejich náboženském životě. V praxi se můžeme setkat i s přístupem, jehož cílem je koncentrovat pastorační přístup na práci se skupinou seniorů, která spočívá v setkávání seniorů na vzdělávacích, kulturních a náboženských akcích.

Tento přístup nedosahuje úplného vrcholu pastorační práce, podle II. vatikánského koncilu by mělo být pastorační vlastní, že věřící jako subjekty společně vytvářejí praxi církve. Skutečné naplnění tohoto pojetí nacházíme v sociální pastorační.

Sociální pastorační v pomáhajících profesích je komunikací, čímž odpovídá na spirituální bolesti seniorů a je i vztahem solidarity. Pomáhající může také poznat, že každodenní úzkosti a nejistoty seniorů jsou i jeho nejistotami a úzkostmi. Tento vztah tak může být oboustranně obohacující a pastorační tak dosahuje svého vrcholu.²⁰

3.2. Charitativní práce v domovech pro seniory jako péče o duchovní stránku člověka

Charitativní práce, vedle biologických, psychologických a sociálních potřeb člověka, vědomě a cíleně pracuje i se spirituálními potřebami člověka. Přesněji řečeno charitativní práce zohledňuje všechny tyto složky, protože víra a náboženská patří k člověku už jen proto, že je člověkem.²¹

---

¹⁹ OPATRŇY, A. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích. Část 4. Jiné metody pastorační pomoci a péče* [online], [cit. 02. 28. 2011]. Dostupné na WWW: <http://fatym.com/abcd/k/000214/0054_t.htm>.

²⁰ Srov. OPATRŇY, M.; MOTLOVÁ, L. *Senioři: Pastorační práce se seniory*. In: MARTINEK a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 98.

²¹ OPATRŇY, M.; LEHNER, M a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Teologická fakulta, 2010, s. 43.

3.2.1. Význam spirituality ve stáří

U starých lidí vzrůstá religiozita v závislosti na omezení různých kompetencí jako reakce na různé ztráty a zátěže, ale i v souvislosti s anticipací vlastní smrti. Pro staré lidi je důležitá jak jejich víra, tj. duchovní hodnoty, které jsou trvalé a přesahují aktuální život, tak církevní společenství, k němuž patří.

Spiritualita vyjadřuje lidskou potřebu smyslu života a jeho přesahu. Víra stabilizuje hodnotový systém a jistotu určitého řádu a pravdy. U starých lidí může víra přispět k vyrovnanému postoji k vlastnímu stáří a s ním spojených problémů.

Zážitek Boží blízkosti může být pro starého člověka oporou v době úbytku kompetencí a zvýšeného rizika různých ztrát. Poskytuje člověku pocit bezpečí a dává smysl i negativním životním událostem.²²

3.2.2. Způsoby péče o duchovní potřeby seniorů

V církevních, ale i ve všech ostatních domovech pro seniory spočívá péče o duchovní potřeby člověka zpravidla:

- v bohoslužbách
- v návštěvách farářů nebo farníků u těch seniorů, kteří si to přejí
- v modlitebních skupinách, které mohou vést věřící pracovníci jako součást aktivizačních programů domovů pro seniory
- v příležitostných kulturně pastoračních akcích (např. pouť do blízké kapličky)

Blíže se chci zastavit u několika z výše uvedených bodů.

Bohoslužby

Bohoslužby křesťanství chápe jako Boží službu lidem, jedná se tedy o rituály, které mají vyjádřit, že Bůh vždy byl a stále je člověku blízko a že ho také v jeho specifických životních situacích doprovází. Ve stáří pak bohoslužby nabývají pro člověka na významu. Pastorační práce proto vědomě pracuje s bohoslužbami jako s rituály. Aby lidem pomohla prožít určité životní okamžiky, odpověděla na životní situace a spirituální potřeby, které jsou s nimi spojené.

---

²² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová Psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 507 - 508.

Mezi bohoslužby se řadí také svátosti. Svátosti nejsou jen pouhými rituály, ale bohoslužbou, která člověku připomíná a přímo zprostředkovává skutečnost, že Bůh je mu v jeho nemoci blízko nebo že mu odpouští

Svátost nemocných

Svátost nemocných byla dříve nazývána poslední pomazání. Proto si ji lidé spojovali se smrtí. Jedná se však o vyjádření Boží blízkosti nemocnému člověku. Obřad se skládá z četby Bible a modlitby kněze za nemocného, při které ho kněz pomáže k tomu určeným olejem. Svátost nemá člověka zázračně uzdravit, ale posílit v jeho nemoci. Je určena všem, kdo trpí nějakou vážnou nemocí, ale nemusí se jednat přímo o umírající.

Svátost smíření

Týká se problematiky viny a odpuštění. Svatá zpověď vychází z víry, že Ježíš Kristus smířil člověka s Bohem a že tedy odpuštění hříchů je dar Boží, který si člověk vlastně ani nezasluhuje. Vyjadřuje tak přesvědčení, že Bůh může odpustit i to, co už člověk nemůže napravit. Podmínkou však je, aby člověk svého jednání litoval, a pokud je to možné, má se pokusit špatné činy napravit.²³

Pastorační rozhovor

Není to ani rozhovor za všech okolností silně nábožensky zabarvený, ani rozhovor zásadně nenáboženský. Je to rozhovor, který vychází ze situace, přání a potřeb toho, komu je poskytována pastorační péče. Prvním a zásadním cílem pastoračního rozhovoru není ani vyřešení problému, ani poučení klienta, ale snaha dát člověku najevo, že od této chvíle nezůstává se svým problémem osamocen, protože v pastorujícím našel spojence. Cílem-který nemusí být ovšem vždy dosažen-je, aby klient našel jako nejdůležitějšího a nejmocnějšího spojence ve své situaci Boha - čímž ovšem není vyloučena ani pomoc ani sounáležitost na lidské úrovni.²⁴

Cílem pastoračního rozhovoru je vytvoření přátelské atmosféry, či jinak sblížení těch, kdo do rozhovoru vstupují. Těmito termíny se vyjadřuje potřeba vzájemné důvěry a vytvoření vztahu důvěry mezi partnery. Podaří-li se to, je možné na tomto základě budovat a uskutečňovat další úkoly např. dát klientovi možnost ventilovat vnitřní napětí.

---

²³ OPATRŇY, M.; MOTLOVÁ, L. *Senioři: Pastorační práce se seniory*. In: MARTINEK, M., a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 99.

²⁴ OPATRŇY, A. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Část 3. *Pastorační rozhovor jako základní forma pastorační péče* [online], [cit. 02. 28. 2011]. Dostupné na WWW: <http://fatym.com/abcd/k/000214/0054_t.htm>.

Přítom je zřejmé, že cílem rozhovoru je porozumění dané situace klienta z hlediska evangelia, tedy vidět situaci ve světle víry.²⁵

Rozhovor má přispět k lidsky důstojnému zvládnutí situace z pohledu víry a má být podporou jejího dalšího růstu. Cílem rozhovoru není primárně evangelizace, ani náprava morálních nedostatků, ale pomoc klientovi v situaci či stavu, který on považuje za obtížný. A k uskutečnění pomoci zpravidla nestačí jeden rozhovor.²⁶

3.3. Práce sociálního pracovníka v domovech pro seniory

Sama role sociálního pracovníka v domově pro seniory není dosud jasně vymezena a charakterizována. Záleží tedy do značné míry na něm, jak si svou práci v tomto typu seniorského zařízení vymezí, jaké kompetence na sebe převezme, jakou pozici a respekt zde bude mít. Velmi často však bývá pouhou administrativní silou, která vyplácí důchody a zabývá se jinými formálními záležitostmi klientů. Činnost sociálního pracovníka tak může být velmi variabilní, od základních administrativních činností až po činnosti zahrnující koncepční a manažerskou činnost, řízení sociálních týmů a řízení organizačních změn.²⁷

Vedle těchto popsaných činností je neméně důležitá přímá sociální práce s klientem, jejímž důležitým předpokladem je, aby byl sociální pracovník klientům k dispozici, aby jim pomohl hledat řešení jejich svízelné životní situace a podpořil klienta i jeho rodinu v jejich rozhodování. Východiskem je to, že i starý a velmi nemocný člověk má právo na vlastní rozhodnutí, která se týkají zacházení s ním a jeho budoucnosti. Existuje řada metod, jejichž prostřednictvím je možné dorozumět se i s velmi obtížně komunikujícím klientem tak, aby mohl vyjádřit svoji vůli.²⁸

V charitativních organizacích nabývá individuální přístup přímé sociální práce mnohem více na důležitosti. Přístup charity je z hlediska velikosti cílového systému rozlišen na změnu jedince, změnu systému, změnu systému služeb v obci nebo na změnu působení sociálních služeb na celou společnost. Dle tohoto rozdělení se jeví přístup charity převážně jako přístup terapeutický, zaměřený na jednotlivce.

Vzorovým příkladem tohoto přístupu je působení velké osobnosti charity 20. století Matky Terezy.

---

²⁵ KŘIVOHLAVÝ, J. *Křesťanská péče o nemocné*. Praha: Advent, 1991, s. 17.

²⁶ OPATRŇÝ, A. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Část 3. *Pastorační rozhovor jako základní forma pastorační péče* [online], [cit. 02. 28. 2011]. Dostupné na WWW: <http://fatym.com/abcd/k/000214/0054_t.htm>.

²⁷ srov. MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portal, 2005, s. 179.

²⁸ Srov. MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portal, 2005, s. 170.

Její odpověď na otázku týkající se počtu zachráněných je dokladem tohoto přístupu: „Kdybych viděla davy ubožáků, nikdy bych nemohla svoji práci začít. Zajímá mě jen můj bližní, jednotlivce, tomu mohu pomoci a tak pomáhám.“²⁹

3.3.1. Pastorační práce jako součást práce sociálního pracovníka

V církevních domovech pro seniory může být kladen zvýšený důraz na poskytování pastorační služby klientům. Tato skutečnost vychází jak z církevního poslání těchto organizací,³⁰ tak i ze skutečnosti, že spiritualita je neoddiskutovatelným základem osobnosti každé lidské bytosti.

Tuto skutečnost vyjadřuje model světové zdravotnické organizace WHO, která vymezila člověka jako bio-psycho-sociální a spirituální jednotu. Tento model plně akceptuje spiritualitu člověka jako jeho nedílnou součást a zařazuje ji do komplexu skutečností, kterými se člověk vyznačuje.

Je nepochybné, že spiritualita je součástí života každého člověka a základem této dimenze je uvažování člověka o otázkách smyslu života a o otázkách, které přesahují smysly poznatelné skutečnosti tohoto světa. Touto dimenzí se zabývají především vědní obory teologie a filosofie a je předmětem práce pastoračních pracovníků, farářů, duchovních.

Sociální práce se uskutečňuje různými způsoby, různými službami, v řadě případů je účinné činit tak prostřednictvím komplexů služeb sociální práce. Na činnosti komplexů služeb sociální práce se podílejí psychologové a terapeuti, lékaři a psychiatři, právníci, pedagogové a vychovatelé, ošetřovatelé, poradci, pečovatelé nebo osobní asistenti, faráři a duchovní, soudci, vyšetřovatelé a policisté.

Od sociálního pracovníka se očekává, že umí vyhodnotit situaci klienta z hlediska dysfunkce jeho sociálního fungování, orientuje se v komplexu služeb sociální práce a je schopen využít těchto služeb tak, aby se klientovi dostalo patřičné cílené intervence, tedy pomoci k jeho sociálnímu fungování. Sociálním fungováním se přitom v sociální práci myslí zvládnání očekávání sociálního prostředí způsobem akceptovatelným pro toho, kdo se je snaží zvládnout.

---

²⁹ KOLAŘÍK, P. Identita sociálních služeb poskytovaných katolickou církví. *Sociální práce-Sociální práce*, 2008, roč. 8, č. 4, s. 81.

³⁰ srov. JANEČKOVÁ, H.; PROVAZNÍKOVÁ, E. *Služby v evangelické diakonii jsou poskytovány každému bez ohledu na jeho víru. Sociální práce-Sociální práce*. 2008, roč. 8, č. 4, s. 21- 22.

Vidíme, že sociální práce počítá s tím, že k dosažení vlastních cílů může v určitých případech, kdy je to pro klienta vhodné, využít sociálních služeb pastoračních pracovníků, farářů, duchovních. Samozřejmě od nich očekává pastorálně-teologické kompetence. Z tohoto úhlu pohledu pak pastorální teologie může být viděna jako prostředek, který poskytuje teoretickou bázi pro pomoc k dosažení cílů sociální práce.³¹

3.4. Charakter přístupu pracovníků přímé obslužné péče

Podle zákona o sociálních službách se jedná o základní službu, která je součástí komplexu služeb poskytovaných klientům v domovech pro seniory. Řadí se mezi služby sociální péče, které napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení.³²

Zákon o sociálních službách vymezuje, jaké základní činnosti služba obsahuje:

- a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu;
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu;
- c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy;
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti;
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím;³³

Toto vymezení nezachycuje celou dimenzi služby. Musil ve své publikaci řadí tuto aktivitu do komplexu služeb sociální práce. Tyto služby sociální práce jasně odděluje od základních činností, které sociální pracovník vykonává, ale zařazuje je do komplexu služeb, které pomáhají naplnit jeho cíle. Tento fakt klade důraz na odbornost této práce, jejímž základním předpokladem je další vzdělávání v sociální oblasti.³⁴

Včetně odborných znalostí, které je nutné si pro výkon tohoto povolání osvojit, hraje podstatnou roli ještě další prvek – lidský vztah mezi pomáhajícím a klientem. Kopřiva ukazuje na příkladech několika studií důležitost lidského vztahu při výkonu práce pomáhajícího pracovníka.

---

³¹ Srov. KŘIŠŤAN, A. *Praktická teologie, pastorační práce a sociální práce – mezioborové souvislosti*. In: MARTINEK, M., a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, s. 22 – 23.

³² Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., ze dne 14. března o sociálních službách. Část třetí, HLAVA I., Díl 1, § 38.

³³ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., ze dne 14. března o sociálních službách. Část třetí, HLAVA I., Díl 1, § 40.

³⁴ Srov. MUSIL, L. „*Ráda bych Vám pomohla, ale...*“: *Dilemata práce s klienty v organizacích*.

Brno: Marek Zeman, 2004, s. 13 - 14.

Zdůrazňuje, jak je pro klienta důležitý vztah založený na vlídnosti, ochotě, lásce, klidu a vyrovnanosti, porozumění a empatii.³⁵

Papež Benedikt XVI. se zabývá touto problematikou v kontextu bliženecké lásky. Klade důraz na odborné kompetence, které považuje za první a základní předpoklad, ale které samy o sobě nestačí. Tímto druhým předpokladem je lidský přístup a pozorné srdce.

Ti, kdo pracují v charitativních institucích církve, se musejí odlišovat tím, že se neomezují pouze na správné vykonání toho, co je v daném okamžiku třeba, ale že navíc věnují druhému pozornost, jak jim to vnuká jejich srdce, a to takovým způsobem, aby ti druzí zakoušeli bohatství jejich lidskosti. Tento přístup vychází z pracovníka setkání s Kristem a Bohem, které v něm probouzí lásku a otevírá jeho duši druhému, láska k bližnímu už pro něj nebude příkázání uložené tak říkajíc zvenku, nýbrž důsledek vycházející z jeho víry, která se stává činnou v lásce.³⁶

V povolání pracovníka přímé péče se s výkonem svěřených pravomocí předpokládá pomoc klientům s jejich základními potřebami péče o vlastní osobu. Takto může práci vykonávat i zcela neangažovaný pracovník.³⁷ Vztah mezi pracovníkem a klientem založený na křesťanském pojetí bliženecké lásky nutně předpokládá mnohem angažovanější přístup, než jak jej vymezují základní kompetence pracovníků. V přístupu se totiž jedná o lidské bytosti, které vždy potřebují něco víc nežli pouze technicky správně prováděnou péči.³⁸

3.5. Aktivizační programy

Nedílnou součástí úspěšného zvládnutí procesu stárnutí je důsledná aktivizace, která přispívá k harmonii tělesného a duševního potenciálu. Za velmi prospěšnou, ale doposud opomíjenou se považuje příprava na období stáří, a tím i na změny duševní, fyzické a sociální. Starých lidí neustále přibývá a přibývat bude. Tato skutečnost by měla vést k zamýšlení nad tím, jakým způsobem by mělo být toto období lidské ontogeneze stráveno. Mělo by být především důstojné a kvalitní. Důstojné v tom smyslu, že by žádný starý člověk neměl být diskriminován a neměl by stát na okraji společnosti, a kvalitní tak, že by mělo být šťastné, spokojené a klidné.³⁹

---

³⁵ Srov. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006, s. 14 – 15.

³⁶ Srov. BENEDIKT, XVI. *Deus caritas est*. Praha: Paulínky, 2006, č. 31 a., s. 46.

³⁷ Srov. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006, s. 16.

³⁸ Srov. BENEDIKT, XVI. *Deus caritas est*. Praha: Paulínky, 2006, č. 31 a., s. 46.

³⁹ DUŠOVÁ, B. *Aktivizace ve stáří* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, zdravotně sociální fakulta, [cit. 02. 28. 2011]. Dostupné na WWW: <www.osu.cz/zsf/sbornik/prisp_11.pdf>.

3.5.1. Faktory ovlivňující aktivní život seniorů

Člověk s oslabeným zdravím, s poruchami mobility, s postižením motoriky, smyslových orgánů či kognitivních funkcí je ve svých aktivitách více či méně limitován. Jeho účast na životě komunity či celé společnosti je omezena. Míra aktivity je určena také osobnostními vlastnostmi (odolnost vůči zátěži, práh bolesti, píle, iniciativa, tvůrčí potenciál, hodnoty) a vlastnosti prostředí (stimulace či omezování, bariéry, šance, vztahy, role). Čím větší je fyzické nebo duševní omezení v důsledku zdravotního stavu, tím důležitější je podpůrná funkce prostředí.

Část seniorů si zachovává svou přirozenou aktivitu a soběstačnost za pomoci vlastních sil. Jiní se propadají do problémů neúspěšnosti a izolace, jsou frustrováni a deprimováni, mnozí selhávají v řešení svých záležitostí. Nedostatek příležitostí posiluje neschopnost a ta pak seniory připravuje o další příležitosti. Tito lidé pak dosahují horších výsledků, než pro jaké mají předpoklady. Mnozí senioři reagují na životní situaci stažením se či rezignací a apatií, jiní by aktivní rádi byli, ale nevědí jak vytvořit vhodné podmínky pro zájmovou činnost, nebo k tomu nemají možnosti.

Těmto seniorům se zdravotním postižením či jiným ohrožením je vhodné poskytnout určité aktivity, jako součást komplexních programů léčebných či preventivních.⁴⁰

Součástí aktivizačních programů by měla být účast na skupinovém dění. Sociální potřeby vystupují v situaci osamělosti a projevují se jako snaha být milován a patřit do nějaké sociální skupiny.⁴¹ Starostlivost o společenský a kulturní život je velmi významnou složkou v udržení aktivity klientů. Realizace zájmů a účast na společenském dění pomáhají udržovat rovnováhu mezi životními podmínkami a vlastními pocity a taktéž pomáhají udržovat kvalitu života.⁴²

Správná aktivizace by neměla mít podobu manipulace s lidmi např. v zájmu prezentace výsledků jejich činnosti a práce, která může přerůst až v povinnou účast a šikanování. Naopak pracovníci často nabízejí pravidelnou činnost pouze úzké skupině klientů, kterým jejich způsob aktivizace vyhovuje, kteří jsou schopni se v předložené nabídce orientovat.

---

⁴⁰ Srov. KALVACH, Z.; ZADÁK, Z., a kol., *Geriatric a Gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004 s. 436 – 438.

⁴¹ JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*, Ostravská univerzita: Ostrava, 1. Vyd, 2006, s. 32.

⁴² Srov. DÁVIDEKOVÁ, M. *Aktivně starnutí a staroba*. In: Sborník V. mezinárodní konference – generace 50 plus. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Zdravotně sociální fakulta, 1. Vyd., 2008, s. 94 – 95.

Cílem aktivizace, která je cíleně programovaná pro seniory, je vytvoření podpůrného prostředí, a to jak v materiálním, tak v psychologickém, sociálním a duchovním slova smyslu. Toto prostředí by mělo pomáhat při hledání významu a smyslu života. Aktivita má přirozeným způsobem navazovat na to, co bylo přerušeno nemocí či institucionalizací, nebo rozvinout to, co zůstalo skryto jako vnitřní možnosti a příležitosti k růstu.⁴³

3.5.2. Způsoby aktivizace

Canisterapie

Terapie pomocí zvířat je terapie využívající pozitivních účinků kontaktu mezi člověkem a zvířetem.⁴⁴ Léčebné využití psa lze aplikovat jako psychoterapeutickou metodu např. u dlouhodobě nemocných, při rehabilitační práci i při problémové spolupráci s pacientem. Pomocí canisterapie lze ovlivnit stav pacientů po cévních mozkových příhodách a stav pacientů s Parkinsonovou nemocí nebo parkinsonským syndromem.⁴⁵

Ergoterapie

Výraz ergoterapie vznikl z řeckého slova ergon (práce) a therapia (léčení). Ergoterapie byla tudíž překládána jako léčba prací. V současné době je ergoterapie součástí uceleného systému rehabilitace.⁴⁶

Součástí ergoterapie v domovech pro seniory bývají také ruční práce, které se pořádají většinou ve skupinách. Ručními pracemi se u seniorů nacvičuje především jemná motorika ruky. Důležitou součástí je také sociální kontakt. Při pečení nebo vaření probíhá vedle sociálního kontaktu i trénování paměti a procvičování jemné motoriky.⁴⁷

Tělesná cvičení

Pohyb je jedním z rozhodujících faktorů, které mohou u člověka působit jako prevence obtíží v oblasti zdravotní i prožitkové. Pohybovými aktivitami lze pak vysoce efektivně motivačně působit na životní postoj starších, často osaměle žijících lidí.⁴⁸

---

⁴³ Srov. KALVACH, Z.; ZADÁK, Z., a kol. *Geriatric a Gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004 s. 436 – 438.

⁴⁴ MATOUŠEK, O. *Terapie se zvířetem*. In: *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 241.

⁴⁵ MOJŽÍŠOVÁ, A., a kol. *Pravda o zooterapii*, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2004, s. 54.

⁴⁶ DOUBKOVÁ, S. *Co je to ergoterapie*. In: *Zpravodaj*, Olomouc: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2004, roč. 6, č. 3, s. 7.

⁴⁷ VOSTROVSKÁ, H. *Sociálně aktivizační programy pro klienty pečovatelské služby*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998, s. 8.

⁴⁸ ROSLAWSKI, A. *Jak zůstat fit ve stáří*. Brno: Computer Press, 2005, s. 71.

Mezi vhodné metody pohybových aktivit pro seniory patří zvláště pohyby pomalé, vědomě, klidně a soustředěně prováděné. Příhodný je rovněž takový pohyb, který je prováděn na povrchu těla, např. doteky, poklepy, masáže. Nejde jenom o pohyby velkých částí těla či těla jako celku. Oblíbené a účinné jsou cviky rukou i s prsty, nohou s prsty, cvičení mimických svalů, očí a jazyka.⁴⁹

Kognitivní aktivizace

Validace

V určitých profesionálně náročných situacích může sociální pracovník využít validace, o jejíž rozšíření v péči o seniory se v roce 1993 zasloužila americká sociální pracovnice Naomi Failová.

Jde o přístup vycházející z humanistické psychologie, opírá se o toleranci, vcítění a empatické naslouchání. Validace se uplatní zvláště v práci se seniory s poruchami kognitivních funkcí, především s demencí.

Failová předpokládá, že i tito lidé se potřebují vyrovnat se svým životem, bilancovat, ospravedlnit a uzavřít svou minulost. Odtud mohou plynout některé zvláštnosti jejich chování, kterým běžný pozorovatel nemusí rozumět. Úkolem sociálního pracovníka či pečovatele je vzít tyto zvláštní projevy vážně, hledat jejich příčiny a zdroje v minulosti člověka, ve vnitřních pocitech, jež tento člověk prožívá a nemůže vyjádřit.⁵⁰

Cvičení paměti

Trénování paměti vede ke zkvalitnění života seniorů, k povzbuzení sebevědomí a sebeúcty. Vytváří pohodu a radost během tréninku a z účasti na něm. Seniorům umožňuje prožívat úspěchy, neboť nic nemotivuje tak silně jako kladná zkušenost, že něco známe.⁵¹

Procvičování smyslů

Tyto hry přinášejí účastníkům hodně zábavy, avšak musíme brát zřetel na kognitivní deficity klientů, ale také na jejich deficity ve smyslovém vnímání.

---

⁴⁹ KOCIOVÁ, K.; PEREGRINOVÁ, Z. *Fyzioterapie v geriatrii*. Martin: Osvěta, 2003, s. 63.

⁵⁰ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 185.

⁵¹ STENGEL, F. *Veselé hrátky s pamětí*. Přel. J. Tůma. 1. vyd. Stuttgart: Hedvig Lander, 1996. 65 s. Přel. z: Heitere Gadachtnisspiele im Grossdruck, s. 65.

Je samozřejmé, že v případě deficitu jednoho smyslu se musíme soustředit na smysly ostatní. Lidé nevidomí nebo slabozrací mívají velmi rozvinutý sluch, hmat, čich a chuť. Zatímco sluch je smysl, jenž se často využívá pro kompenzaci ztráty zraku, hmat je často přes svou užitečnost využíván méně z důvodu společenských zvyklostí. Kulturní normy a hodnoty se musí respektovat, nicméně dotyky vytvářejí v mysli určité představy. Při práci ve skupinách je důležité, abychom byli v blízkosti sluchově postiženého klienta, aby se klient mohl podívat do obličeje a odezírat ze rtů.⁵²

3.6. Zdravotnická péče

Zdravotnická péče je součástí komplexu služeb poskytovaných v domovech pro seniory, je založená na předpokladu, že občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon o veřejném zdravotním pojištění. Důležitým principem Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti je rovná dostupnost zdravotní péče. Mezi hlavní cíle zdravotní péče patří podporovat a uchovávat pevné zdraví, obnovit zdraví a chránit lidi před utrpením a nadměrnou zátěží.⁵³

3.7. Dobrovolnictví

Dobrovolníkem může být fyzická osoba starší 15 let (jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky) nebo starší 18 let (jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí), která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu. Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací.⁵⁴ Činnost dobrovolníků není sice pro vlastní chod organizace bezprostředně nepostradatelná, ale dobrovolná činnost pomáhá lépe nebo snáze naplňovat cíle každé organizace a celkově zkvalitňuje poskytované služby či usnadňuje provoz.

Tento typ je nejčastěji přítomen u volnočasových aktivit, výtvarných či jazykových kroužků pro uprchlíky, u volnočasových aktivit seniorů či při návštěvní službě v domácnostech seniorů. V naprosté většině organizací bylo na dobrovolnickém principu částečně zajištěno poradenství v daňových a účetnických záležitostech, administrativní pomoc, manuální výpomoc apod.⁵⁵

---

⁵² WALSH, D. *Skupinové hry a činnosti pro seniory*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 204.

⁵³ TOMESŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001, s. 185.

⁵⁴ Zákon č. 198/2002 Sb., ze dne 24. dubna 2002 o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

⁵⁵ FRIC, P. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: Agnes: NROS, 2001, s. 103.

4. Praktická část

4.1. Vymezení problematiky, cíle a hypotézy výzkumu

Výzkum je rozdělen na dvě části.

První část výzkumu sleduje komplex služeb poskytovaných v církevních domovech pro seniory. Druhá část výzkumu je zaměřena na různé formy náboženské plurality pracovníků přímé péče v těchto zařízeních.

Cílem první části výzkumu je popsat charakter služeb, poskytovaných v rámci domovů pro seniory spadajících pod různé církevní instituce. Z vyhodnocení tohoto výzkumu je možné vysledovat základní podobnosti a odlišnosti v přístupu mezi zařízeními pod Diakonií Českobratrské církve evangelické a Charitou Česká republika. Výzkum byl prováděn formou strukturovaných rozhovorů s kompetentními pracovníky těchto zařízení. Soustřeďuje se na porovnání přístupů z několika hledisek v závislosti na druhu služby.

Výzkum podává touto formou obraz o základních charakteristikách přístupů v následujících oblastech:

1. Výzkum sleduje kapacitu, prostorové podmínky, počty žádostí o služby, postupy, na jejichž základě je některým žádostem přednostně vyhověno, finanční a oblastní dostupnost jednotlivých zařízení.

2. Charakter sociální práce. Sleduje míru, do jaké se sociální pracovník věnuje administrativní práci v poměru k přímé sociální práci s klientem.

3. Další oblast mapuje charitativní práci a způsoby, kterými jsou v rámci jednotlivých zařízení uspokojovány spirituální potřeby klientů.

4. V poslední řadě je neméně důležitá důsledná aktivizace klientů. Výzkum sleduje charakter služby z hlediska poměru počtu klientů na jednoho aktivizačního pracovníka a vliv tohoto poměru na procentuální účast klientů na skupinových aktivitách.

Druhá část výzkumu je zaměřena na přístup pracovníků přímé obslužné péče v církevních domovech pro seniory. Výzkum byl proveden formou vyplňování dotazníků.

Cílem tohoto šetření je posouzení podobností a odlišností v přístupu pracovníků z hlediska jejich církevního založení a zastávání křesťanských hodnot. U jednotlivých pracovníků bylo sledováno jejich vnímání důležitosti křesťanského poslání organizace a vnímání důležitosti pomoci seniorům v jejich duchovních potřebách. Cílem výzkumu je také zjistit, zda se pracovníci na péči o duchovní potřeby seniorů sami podílejí.

Ústřední myšlenka druhé části výzkumu se odvíjí od představy pracovníka přímé péče jako pracovníka, jehož práce je založena na odbornosti a lidském vztahu.

Hypotézy výzkumu

Pro první část výzkumu jsem formuloval tyto hypotézy:

Hypotéza č. 1: Práce sociálního pracovníka v těchto zařízeních je orientována spíše na administrativní činnost.

Hypotéza č. 2: Účast klientů na skupinových aktivitách je závislá na množství klientů na jednoho aktivizačního pracovníka.

Pro druhou část výzkumu jsem zvolil tyto hypotézy:

Hypotéza č. 3: Ve zkoumaných církevních domovech pro seniory pracují převážně věřící pracovníci.

Hypotéza č. 4: Pracovníci považují péči o spirituální potřeby klientů za důležitou.

Hypotéza č. 5: Pracovníci se sami podílejí na péči o duchovní potřeby klientů.

4.2. Zkoumaná zařízení a metodika výzkumu:

Charita Česká republika:

Oblastní charita Strakonice: Dům klidného stáří Sousedovice

Oblastní charita Vimperk: Dům klidného stáří Pravětín

Českobratrská církev evangelická:

Diakonie Českobratrské církve evangelické: středisko v Myslibořicích

Diakonie Českobratrské církve evangelické: středisko Blanka v Písku

Kromě výše uvedených zařízení bylo provedeno doplňkové dotazníkové šetření v charitním Domově pokojného stáří v Novém Hrozenkově.

Metodika výzkumu

Ve výše uvedených zařízeních jsem zvolil formu kvantitativního výzkumu.

Pro první část výzkumu jsem použil metodu strukturovaného rozhovoru s kompetentními pracovníky domovů pro seniory. Pracovníkům jsem položil několik předem připravených otázek, jejich odpovědi jsem zapisoval na záznamový arch.

Pro druhou část výzkumu jsem použil strukturovaný dotazník. Dotazníky byly rozdány pracovníkům v domovech pro seniory v rámci mého osobního šetření v těchto domovech. Celkem se navrátily dotazníky od 68 respondentů z pěti zařízení. Dále jsem prostřednictvím elektronické pošty oslovil několik domovů o možnost distribuce dotazníků v jejich zařízeních, tímto způsobem se mi podařilo získat dotazníky pouze z jednoho zařízení. Výzkum byl proveden v únoru a březnu 2010.

4.2.1. Charakteristiky zkoumaných zařízení

Dům klidného stáří sv. Zdislavy v Pravětíně

Posláním Domu klidného stáří Pravětín je poskytovat ubytování a sociální služby seniorům, kteří se nemohou sami o sebe postarat z důvodu nemoci či zdravotního postižení. Chce umožnit takto znevýhodněným lidem prožít aktivní a důstojné stáří v zařízení rodinného typu s kapacitou 36 lůžek. Přizpůsobuje poskytování služeb individuálním potřebám a přáním uživatele, podporuje zachování jeho dosavadního způsobu života a rozvíjení sociálních kontaktů.

Cílovou skupinu tvoří senioři, kteří potřebují převážnou část dne pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby při úkonech péče o vlastní osobu a jejichž potřeby nelze zajistit prostřednictvím terénní pečovatelské služby nebo rodiny.⁵⁶

Dům klidného stáří sv. Anny v Sousedovicích

Dům klidného stáří sv. Anny v Sousedovicích oslavil 24. 5. 2009 páté výročí zahájení provozu. Je malým domovem rodinného typu pro 30 seniorů a má bohatou nabídku aktivit, včetně možnosti chovu drobného domácího zvířectva. Svým stylem vyhovuje především lidem se vztahem k přírodě a těm, kteří preferují menší rodinný kolektiv. Jsou zde poskytovány pobytové služby uživatelům, kteří mají sníženou soběstačnost z důvodu věku či postižení a jejichž situace vyžaduje nepřetržitou pomoc jiné fyzické osoby.

Posláním Domova klidného stáří sv. Anny v Sousedovicích je vytvoření skutečného domova pro klienty. Snaží se umožnit uživatelům služby vykonávat všechny běžné činnosti života. Pomocí profesionálně i lidsky kvalitního personálu usiluje při zachování důstojnosti, vlastní volby a svobody o rehabilitaci psychickou i fyzickou s cílem učinit uživatele služby co nejméně závislého na pomoci druhé osoby. Podporuje přirozenou vazbu na rodinu, přátele a místní komunitu.⁵⁷

---

⁵⁶ Oblastní charita Vimperk [online]. Vimperk: fch-vimperk, [cit 02. 26. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.fch-vimperk.cz/index.php/onas/pravetin>>.

⁵⁷ Výroční zpráva Oblastní charity Strakonice za r. 2008, s. 3 [online]. Strakonice: charita-strakonice, [cit. 02. 26. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita-strakonice.cz/files/charitacek.pdf>>.

Diakonie Českobratrské církve evangelické, středisko v Myslibořicích

V klidném zámeckém prostředí střediska v Myslibořicích nabízí Diakonie ČCE nový domov seniorům, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohou žít ve svém přirozeném prostředí. Kromě ubytování, stravování a sociálně-zdravotních služeb nabízí také duchovní a pastorační péči. Důraz je kladen na podporu a zlepšení soběstačnosti, spolupráci s rodinou a zapojení do veřejného života.

Cílovou skupinu tvoří senioři se starobním důchodem, kteří vlivem stáří, nemoci, ztráty soběstačnosti nejsou schopni sami, ani s pomocí rodiny zajistit své životní potřeby.

Domov pro seniory je rozdělen na dva úseky. Na ošetrovatelském úseku je ubytováno 51 klientů. Z toho 2 lůžka jsou vyčleněna na odlehčovací službu. Z tohoto počtu je 35 klientů imobilních. Pečovatelský úsek má kapacitu 69 lůžek.⁵⁸

Diakonie Českobratrské církve evangelické středisko Blanka v Písku

Diakonie středisko Blanka spojuje odbornost s dobrou náladou, s klimatem přívětivosti a bezpečí. Od roku 1992 poskytuje komplexní služby seniorům na území města Písku a případně blízkého okolí. Středisko poskytuje své služby v těchto zařízeních: Domov pro seniory Domovinka, Domov se zvláštním režimem Vážka zaměřený na péči o klienty s Alzheimerovou chorobou, terénní pečovatelská služba a domácí ošetrovatelská služba.

Domov pro seniory Domovinka nahrazuje domov těm seniorům, kteří vzhledem ke svému stáří, osamělosti a zdravotnímu stavu nemohou žít ve svém dosavadním domácím prostředí, a umožňujeme jim tím prožít aktivní a důstojné stáří.

Domov je určen seniorům starším 60 let, kteří mají sníženou schopnost sebeobsluhy převážně z důvodu věku nebo tělesného postižení, tj. těm, jejichž stav vyžaduje pravidelnou, nebo občasnou pomoc jiné osoby, kterou si jinak nemohou zajistit. Kapacita domova je 32 lůžek v jedno, dvou a třílůžkových pokojích.⁵⁹

---

⁵⁸ *Výroční zpráva Diakonie Českobratrské církve evangelické středisko v Myslibořicích* [online]. Myslibořice: Diakonie ČCE středisko v Myslibořicích, 2009, [cit. 03. 01. 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.domovmysliborice.org/public/img/vyrocní_zpravy/vyrocní_zprava_2009.pdf>.

⁵⁹ *Diakonie Českobratrské církve evangelické středisko Blanka* [online]. Písek: Diakonie ČCE středisko Blanka, [Cit. 03. 01. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.diakoniepisek.cz/stredisko-diakonie-blanka/>>.

4.3. Vyhodnocení rozhovorů

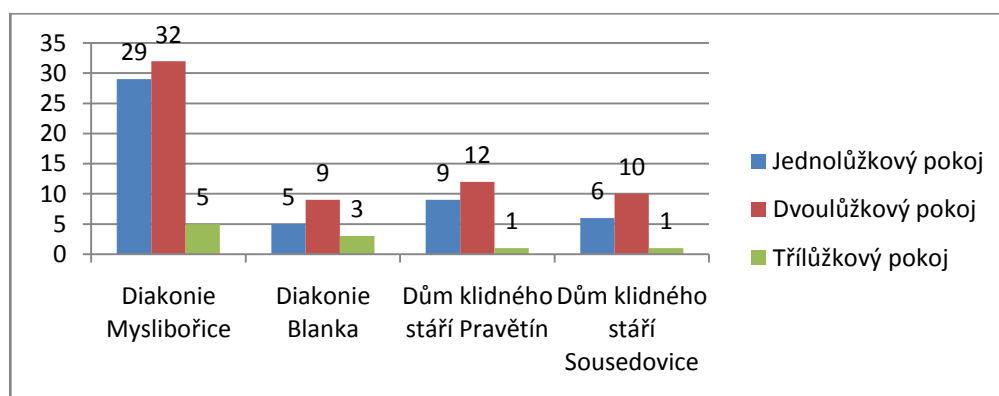
V rámci mého osobního šetření ve výše popsanych domovech pro seniory jsem provedl rozhovory s vedoucími pracovníky. V Domově pro seniory v Myslibořicích to byla sociální pracovnice, ergoterapeutka a farářka, v Domově pro seniory v Pravětíně to byla ředitelka, sociální pracovnice a ergoterapeutka, v Domově pro seniory v Písku sociální pracovnice, v Domově pro seniory Sousedovice ředitelka, ergoterapeutka a sociální pracovnice. Výsledky těchto rozhovorů jsou interpretovány v následujícím textu.

Prostorové podmínky

Sonda sledovala prostorové podmínky jednotlivých zařízení. Diakonie středisko v Myslibořicích má kapacitu 106 lůžek. Diakonie středisko Blanka má kapacitu 32 lůžek. Dům klidného stáří Pravětín má kapacitu 36 lůžek a Dům klidného stáří v Sousedovicích má kapacitu 30 lůžek.

Graf č. 1:

Graf znázorňuje počet jedno, dvou a vícelůžkových pokojů

Z grafu je patrné, že ve všech zkoumaných zařízeních je největší počet dvoulůžkových pokojů. Dvoulůžkové pokoje mají kapacitu 126 lůžek, v třílůžkových pokojích je 30 lůžek a jednolůžkových pokojů je 49. Jednolůžkové pokoje jsou k lůžkům ve dvou a třílůžkových pokojích v poměru 25 % ku 75 %. Z toho je zřejmé, že samostatný pobyt v jednolůžkových pokojích je možný pouze pro 25 % klientů.

Nakolik se jednotlivá zařízení liší z hlediska ceny poskytovaných služeb, ilustruje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1:

Finanční dostupnost zařízení

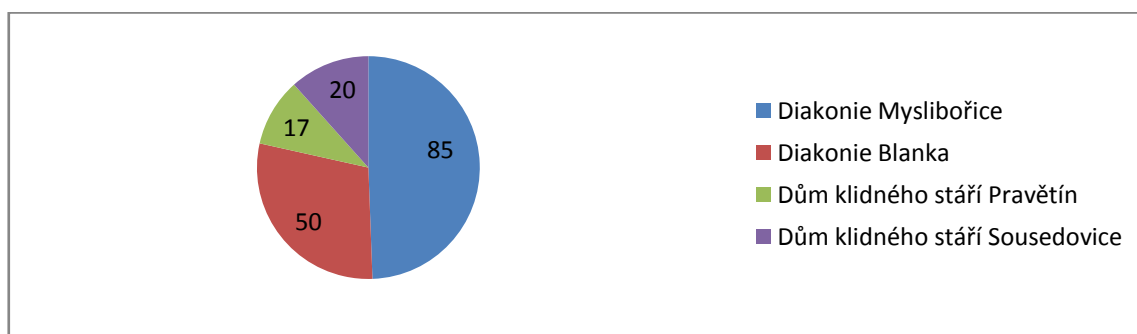
Úhrada ceny za jeden měsíc	Diakonie Myslibořice	Diakonie Blanka	Dům klidného stáří Pravětín	Dům klidného stáří Sousedovice
Cena pokoje dle počtu lůžek od - do	2730 - 4440Kč	4500 - 5400Kč	4575 – 5185Kč	4650 – 5400Kč
Cena stravy	3600kč	4500kč	4500kč	4500kč
Celkem od - do	6330 – 8040Kč	9000 – 10000Kč	9075 – 9685Kč	9150 – 9900Kč

Cenová dostupnost jednotlivých zařízení je pohyblivá v závislosti na cenách jedno, dvou a vícelůžkových pokojů. Nejlevnější je pobyt v Diakonii Myslibořice a nejdražší v Domově pokojného stáří v Sousedovicích.

Zájem o služby jednotlivých zařízení přibližuje graf č. 2.

Graf č. 2:

Množství žádostí o služby v jednotlivých domovech

Graf znázorňuje množství podaných žádostí do jednotlivých domovů pro seniory. Zařízení v Myslibořicích má v současné době 85 žádostí, středisko Blanka má 50 žádostí, Dům klidného stáří Sousedovice má 20 žádostí, Dům klidného stáří Pravětín má 17 žádostí.

Sonda sledovala poměr žádostí v jednotlivých zařízeních k jejich kapacitě. V Domově klidného stáří Sousedovice by současní zájemci obsadili dvě třetiny lůžek. V Domově klidného stáří v Pravětíně by současní žadatelé o služby obsadili téměř polovinu lůžek. V Diakonii Myslibořice by žadatelé o služby obsadili 80 % lůžek. V Diakonii Blanka počet žadatelů o služby přesahuje o 18 klientů kapacitu zařízení.

Kritéria výběru žádostí:

Z rozhovorů s vedoucími pracovníky jsem získal informace o postupech, na jejichž základě je některým žádostem přednostně vyhověno. Je možné souhrnně určit základní obecná kritéria, podle kterých se výběr žádostí ve zkoumaných zařízeních řídí. Základním kritériem pro výběr žádostí jsou pravidla solidarity, dalšími kritérii jsou působnost zařízení pro oblast, pro kterou je zařízení výlučně určeno, a datum podání žádosti. Účelnost tohoto postupu je tak závislá na správnosti posouzení klientovy sociální situace.

Diakonie středisko Blanka: Upřednostňováni jsou zájemci z města Písku, následně z obcí jeho územní působnosti. Dalším kritériem je čistě morální posouzení potřebnosti, a také zda má klient možnost jiné péče mimo zařízení. Dále rozhoduje chronologické pořadí určené datem podání žádosti.

Dům klidného stáří Pravětín: Umožňuje pobyt klientům nezávisle na jejich trvalém pobytu. Závazná jsou především tato kritéria: Potřebnost péče, zda se o konkrétního klienta má nebo nemá kdo postarat, dále rozhoduje datum podání žádosti.

Diakonie středisko v Myslibořicích: Jako základní kritérium při posuzování důležitosti přednostního vyřízení žádosti je datum jejího podání. Jednou za týden se schází sociální komise, která může z určitých důvodů některé žádosti upřednostnit.

Dům Pokojného stáří v Sousedovicích: Žádosti jsou vyhodnocované počítačovým programem, jedná se o bodový systém, na základě údajů o sociální potřebnosti klienta program vyhodnotí jeho možné upřednostnění.

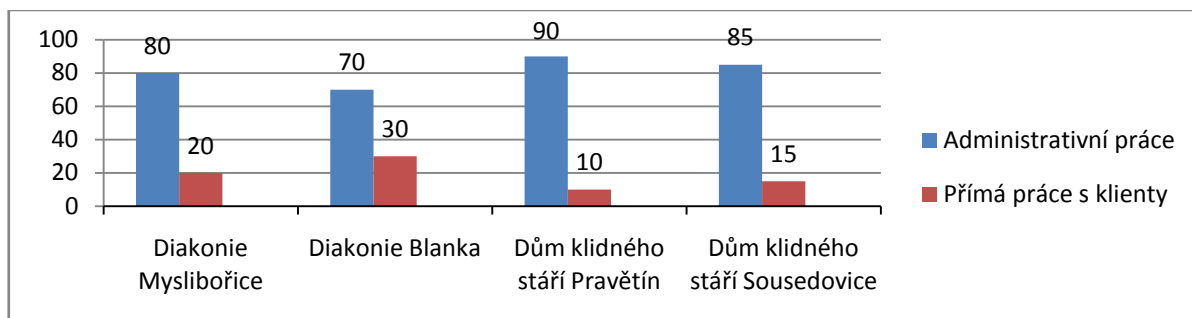
Charakteristika práce sociálního pracovníka v zařízeních

Počet sociálních pracovníků v jednotlivých zařízeních je následující: Diakonie Myslibořice – 2, Diakonie Blanka – 2, Dům klidného stáří Pravětín – 1, Dům klidného stáří Sousedovice – 1.

O struktuře činnosti sociálního pracovníka v zařízeních vypovídá následující graf.

Graf č. 3:

Poměr přímé a nepřímé činnosti (v %)

Graf znázorňuje, že ve zkoumaných domovech pro seniory je náplň práce sociálního pracovníka v průměru z 80 % administrativní činnost. V žádném domově se sociální pracovník nevěnuje aktivizaci klientů. Jeho kontakt s klienty je spíše účelový v závislosti na vytvořené situaci, kterou je potřeba řešit s klientem. Data uvedená v grafu jsou pouze orientační a přibližná, odpovědi na tuto otázku byly subjektivní výpovědi sociálních pracovníků týkající se náplně jejich práce.

Charitativní práce

Ve všech zařízeních je uplatňována kvalitní péče o spirituální potřeby klientů. Tato péče se liší především v odlišnosti pojetí přístupu mezi zařízeními pod Charitou Česká republika a Diakonií Českobratrské církve evangelické.

Základní odlišnost tohoto přístupu spatřuji v působnosti více církví v zařízeních založených diakonií:

Diakonie Myslibořice – působnost církví: Římskokatolická církev, Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská.

Diakonie Blanka – působnost církví: Římskokatolická církev, Českobratrská církev evangelická, Církev adventistů sedmého dne.

V zařízeních pod Českou katolickou charitou je péče o spirituální potřeby klientů zajištěna jen Římskokatolickou církví.

Tabulka č. 2:

Způsoby péče o spirituální potřeby klientů

Způsoby péče	Diakonie Myslibořice	Diakonie Blanka	Dům klidného stáří Pravětín	Dům klidného stáří Sousedovice
Individuální péče	Návštěvy pastoračních pracovníků a farářů.	Pastorační návštěvy kněží, návštěvy řádových sester	Pastorační návštěvy jáhna	Návštěvy pastoračního pracovníka
Skupinová péče	Římskokatolické bohoslužby, evangelické bohoslužby, biblické hodiny, výklad biblického textu, rozhlasový přenos bohoslužeb, společná četba a rozhovory	Evangelické bohoslužby, římskokatolické bohoslužby, biblické hodiny, rozhlasový přenos bohoslužeb	Bohoslužby, skupinové modlitby	Bohoslužby, skupinové modlitby

Vedoucí pracovníci všech zařízení uvádějí, že významný počet jejich klientů jsou věřící, přesné množství ani náboženskou příslušnost nelze určit. Z rozhovoru s farářkou z ČCE, která působí v Diakonii Myslibořice, vyplývá, že většina klientů nezávisle na jejich vyznání využívá pastoračních služeb všech působících církví.

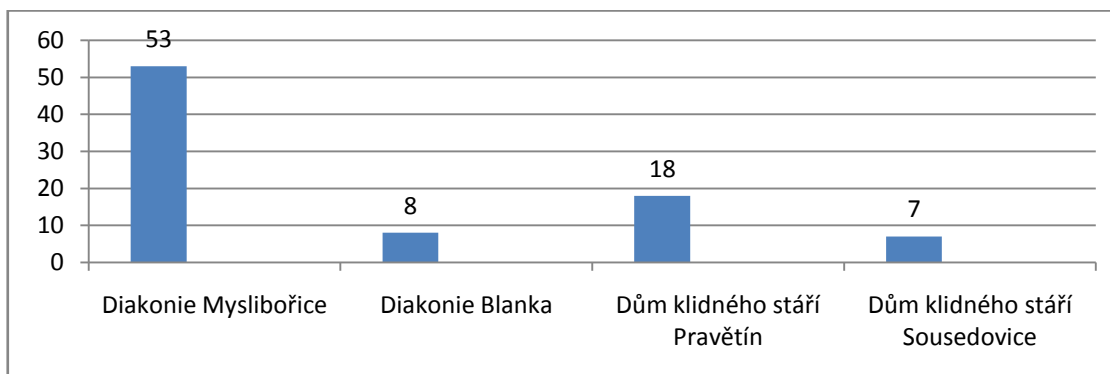
V Domově pro seniory v Sousedovicích se o spirituální potřeby klientů stará aktivizační pracovníce, která zde působí také jako pastorační pracovník.

Aktivizace klientů

Jaký počet klientů mají na starosti aktivizační pracovníci v jednotlivých zařízeních, znázorňuje následující graf.

Graf č. 4:

Počet klientů na jednoho aktivizačního pracovníka (absolutní četnosti)

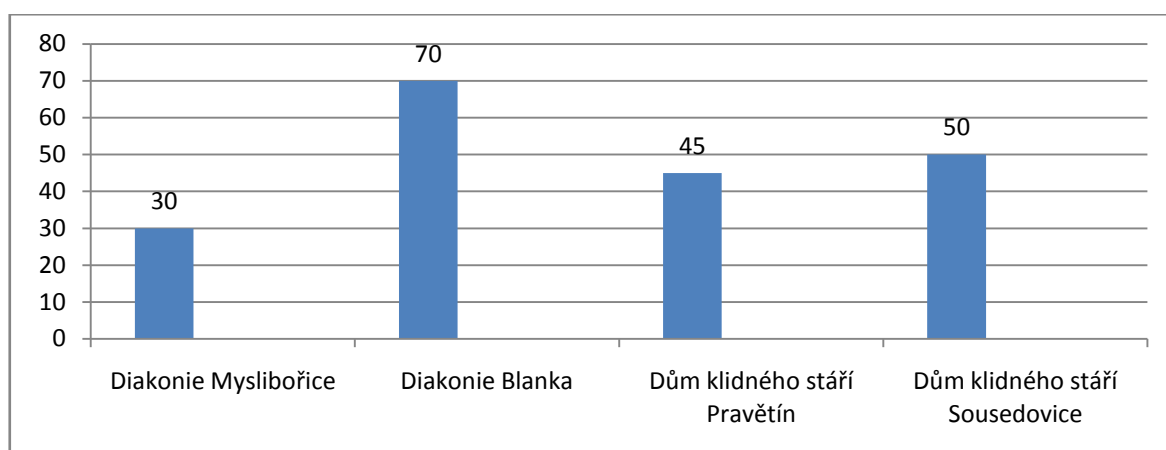

V Domově pro seniory v Myslibořicích pracují dva aktivizační pracovníci, na každého připadá 53 klientů. Ve středisku Blanka připadá na každého ze čtyř aktivizačních pracovníků 8 klientů. V Domově klidného stáří v Pravětíně připadá na každého ze dvou pracovníků 18 klientů. V Domově klidného stáří v Sousedovicích pracují čtyři aktivizační pracovníci a na každého připadá 7 klientů.

Sonda zjišťovala i podíl klientů na činnosti připravované v jednotlivých zařízeních.

Graf č. 5:

Účast klientů na skupinových aktivitách (v %)

Graf znázorňuje procentuální účast klientů na skupinových aktivitách. Základní souvislost můžeme u těchto dat hledat ve srovnání s počtem klientů na jednoho aktivizačního pracovníka. V Diakonii Myslibořice, kde na jednoho aktivizačního pracovníka připadá 53 klientů, je účast klientů na skupinových aktivizačních programech nižší. Další faktory, které mají vliv na nižší účast seniorů, je jejich zdravotní stav a potřeby vyplývající z individuálních osobnostních vlastností. Těmto klientům je věnována zvýšená individuální péče, tato snaha je patrná v domovech klidného stáří v Sousedovicích a Pravětíně.

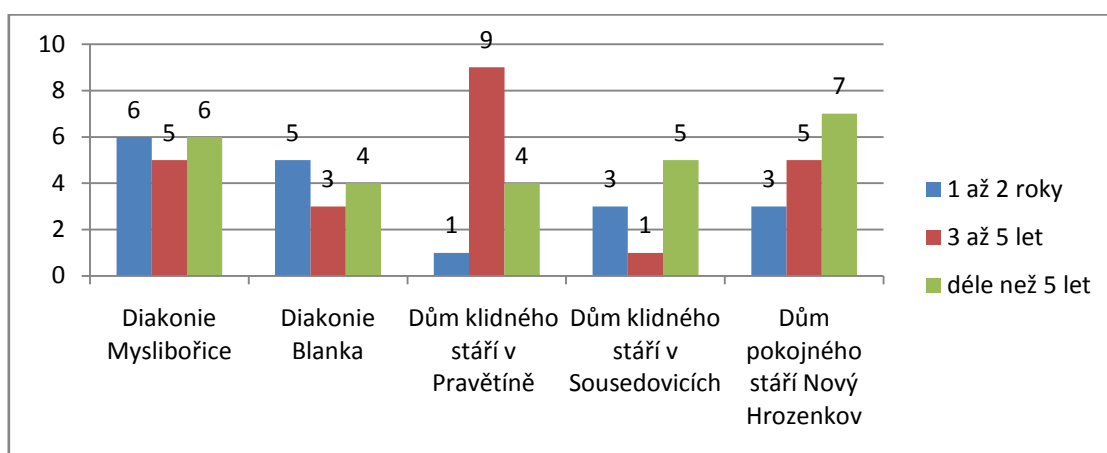
4.4. Vyhodnocení strukturovaných dotazníků

Výsledky strukturovaných dotazníků jsou interpretovány v následujícím textu.

K základním charakteristikám jednotlivých zařízení patří struktura doby zaměstnanosti pracovníků. Data znázorňuje graf.

Graf č. 6:

Délka pracovního poměru zaměstnanců v oblasti přímé péče (absolutní četnosti)

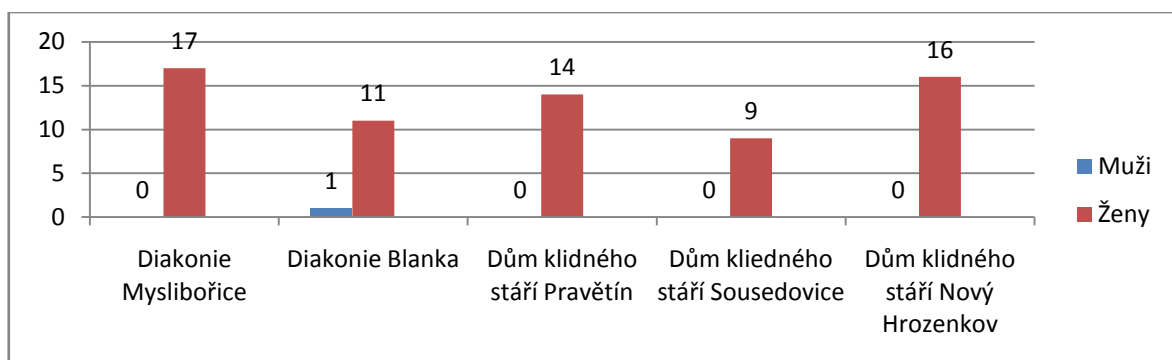

Déle než 5 let pracuje v přímé péči 26 dotazovaných. V rozmezí 3 – 5 let pracuje 23 dotazovaných a v rozmezí 1 – 2 roky 18 dotazovaných.

Graf popisuje počty žen a mužů, kteří se podrobili dotazníkovému šetření.

Graf č. 7:

Podíl mužů a žen pracujících s klienty (absolutní četnosti)

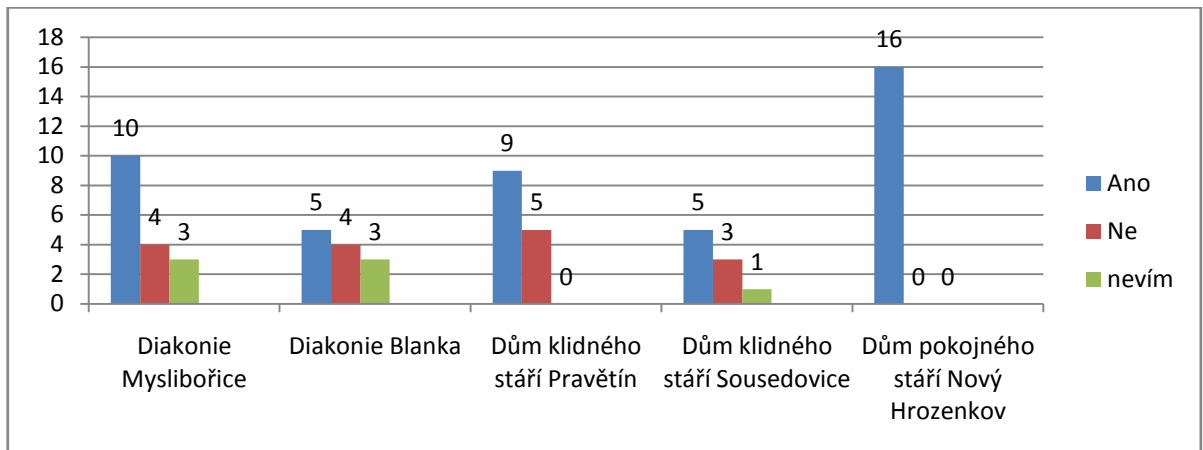

Graf podává obrázek o skutečném zastoupení žen v této profesi. Dotazníkovému šetření se podrobil ve středisku Blanka pouze jeden muž. Výsledky tedy naznačují, že se v podstatě jedná o výzkum této problematiky u žen pracujících v přímé péči.

Jedna z otázek zjišťovala i víru v Boha u dotazovaných pracovníků.

Graf č. 8:

Věří v Boha (absolutní četnosti)

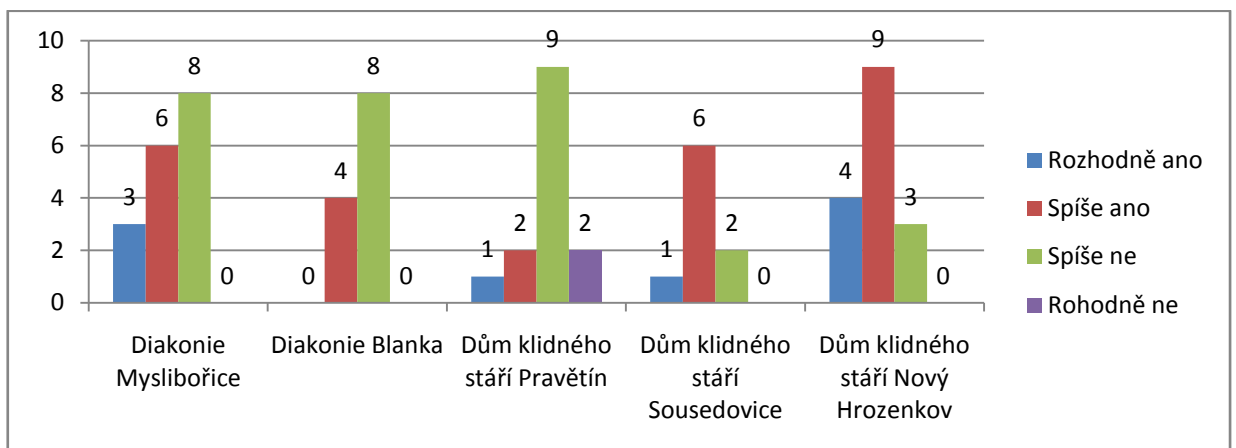

Věřících pracovníků je 45, nevěřících je 16 a těch, kteří si nejsou jisti svým náboženským přesvědčením je 7.

Další graf znázorňuje míru komunikace s klienty zaměřenou na víru v Boha.

Graf č. 9:

Mluví někdy s klienty o Bohu (absolutní četnosti)

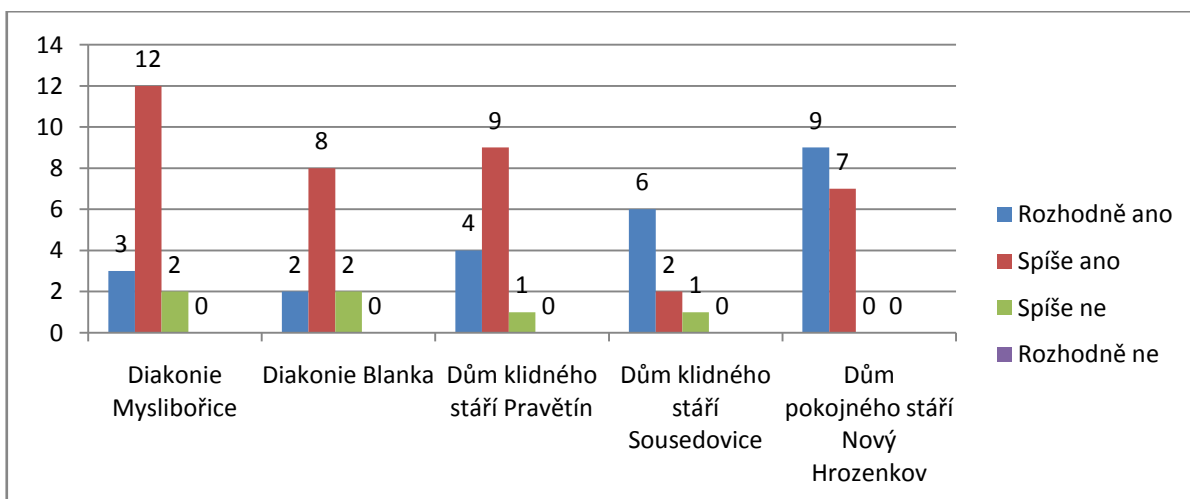

Na otázku „Mluvíte někdy s klienty o Bohu“ odpovědělo 9 respondentů rozhodně ano, 27 respondentů spíše ano, 30 respondentů spíše ne a 2 rozhodně ne. Nejvíce pracovníků komunikuje s klienty o těchto otázkách v Domově pokojného stáří v Novém Hrozenkově, nejméně v Domově klidného stáří v Pravětíně. Z celkového počtu pracovníků tak větší polovina komunikuje s klienty o Bohu.

Následující graf ilustruje, jak pracovníci vnímají důležitost péče o spirituální stránku klientů.

Graf č. 10:

Považujete péči o spirituální (duchovní) stránku klientů za důležitou?
(absolutní četnosti)

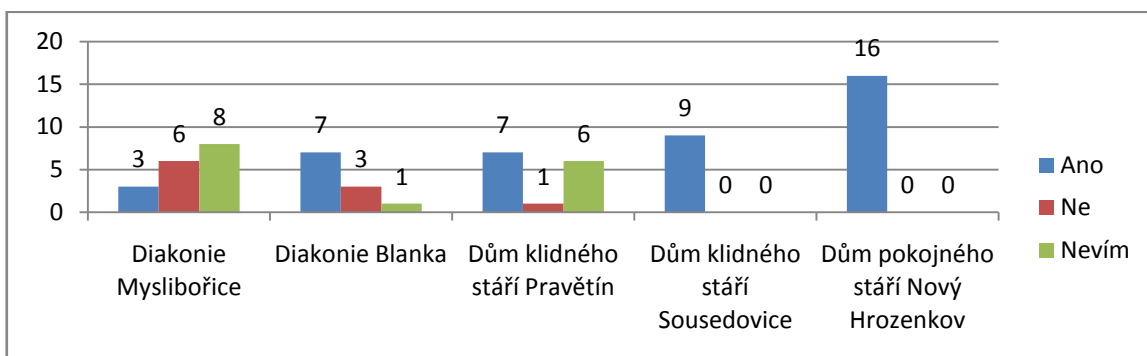

Na tuto otázku odpovědělo 24 respondentů rozhodně ano, 38 respondentů spíše ano, 6 respondentů spíše ne. Rozhodně ne neodpověděl ani jeden z dotazovaných.

Sonda se také zabývala povědomím pracovníků o náboženské orientaci klientů. Výsledky dokumentuje graf.

Graf č. 11:

Převažují v zařízení spíše věřící klienti? (absolutní četnosti)

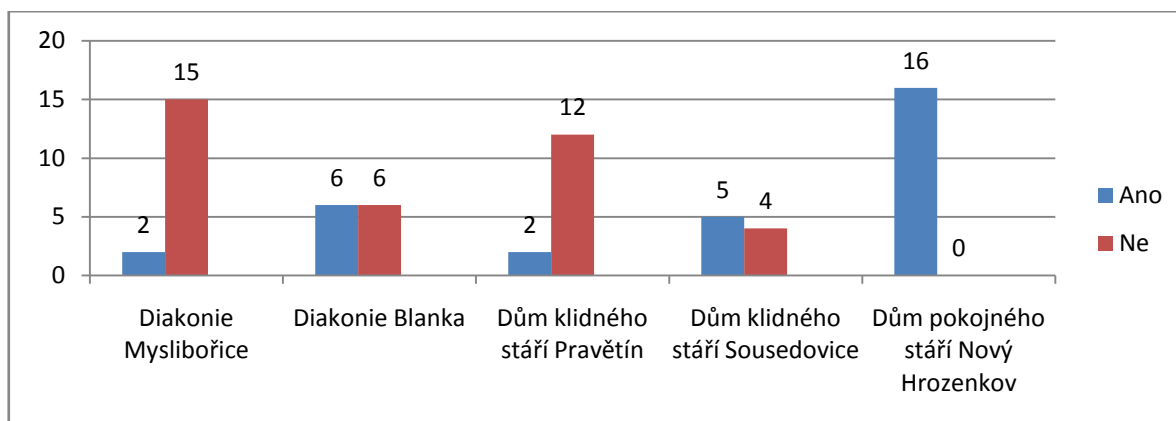

Na otázku „Převažují ve vašem zařízení spíše věřící klienti“ odpovědělo ano 42 respondentů, ne odpovědělo 10 a neví 15 respondentů.

Zda pracovníci vnímají nějaké odlišnosti v přístupu organizace, v závislosti na jejím církevním založení, přibližuje graf.

Graf č. 12:

Vnímají odlišnosti v přístupu v závislosti na církevním založení organizace (absolutní četnosti)

Odlišnosti v přístupu organizace v závislosti na jejím církevním založení vnímá 31 pracovníků, 37 ne. V zařízeních pod diakonií vnímá tuto odlišnost 8 pracovníků a 21 ne, v zařízení pod Charitou 23 ano a 16 ne.

Odpovědi pracovníků, kteří vnímají tyto odlišnosti, jsou znázorněné v následující tabulce.

Odpovědi na otevřenou otázku „Na co má podle vás církevní založení organizace největší vliv?“ přináší tabulka č. 3.

Tabulka č. 3:

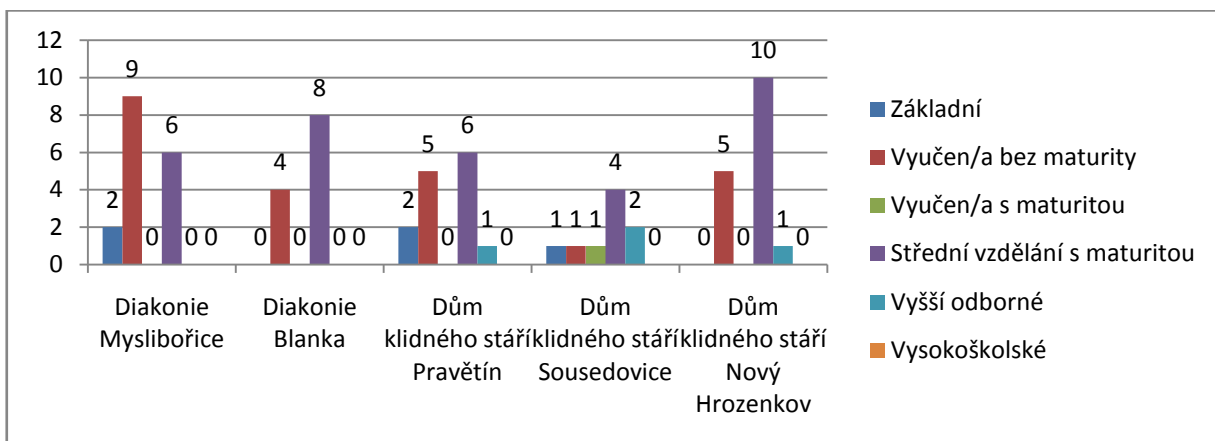
Zařízení	Církevní charakter organizace nejvíce ovlivňuje
Diakonie Myslibořice	Duchovní péči o klienty, přístup a chování ke klientům
Diakonie Blanka	Kvalitu života ve stáří, důraz na smysl života, větší úctu k člověku, duševní pohodu, přístup ke klientům
Dům klidného stáří Pravětín	Přístup ke klientům, péči o spirituální potřeby klientů
Dům klidného stáří Sousedovice	Duševní pohodu, morálnější přístup, dodržování evangelijního odkazu
Dům klidného stáří Nový Hrozenkov	Péči o spirituální potřeby klientů, přístup ke klientům, mezilidské vztahy, dodržování křesťanských tradic, zvládnutí stáří, duševní pohodu, lásku a naději pro klienty, doprovázení umírajících

Odovědi pracovníků vyjadřují jejich představu o vlivech církevního založení organizace na kvalitu péče o spirituální stránku klientů. Můžeme si všimnout, že některé odpovědi se týkají také kvality mezilidských vztahů.

Vzdělanostní strukturu pracovníků v jednotlivých zařízeních přináší graf č. 13.

Graf č. 13:

Podíl pracovníků s jednotlivými stupni vzdělání (absolutní četnosti)

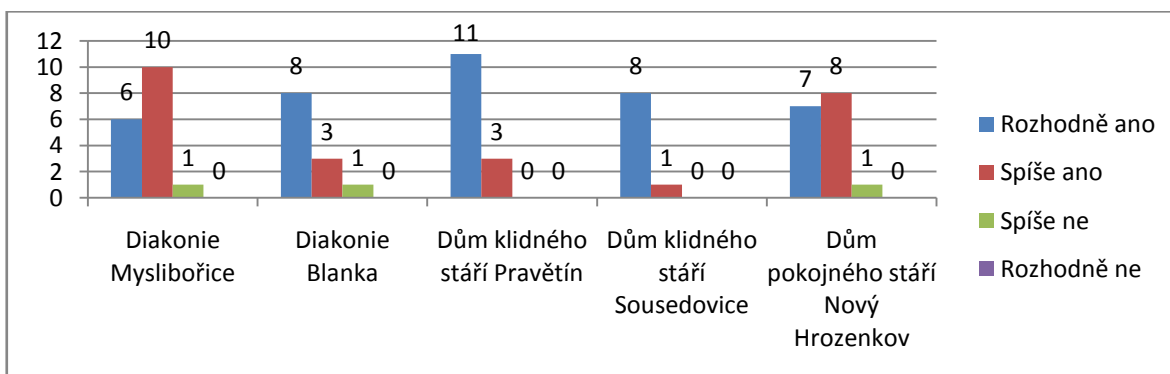

Z celkového počtu respondentů má základní vzdělání 5, vyučených respondentů je 24, vyučený s maturitou je 1 respondent, střední odborné vzdělání má 34 respondentů a vyšší odborné vzdělání mají 4 respondenti. Vysokoškolské vzdělání nemá žádný z respondentů.

Názory pracovníků na význam jejich dalšího vzdělávání přináší následující graf.

Graf č. 14:

Považujete další vzdělávání se v sociální oblasti za důležité? (absolutní četnosti)

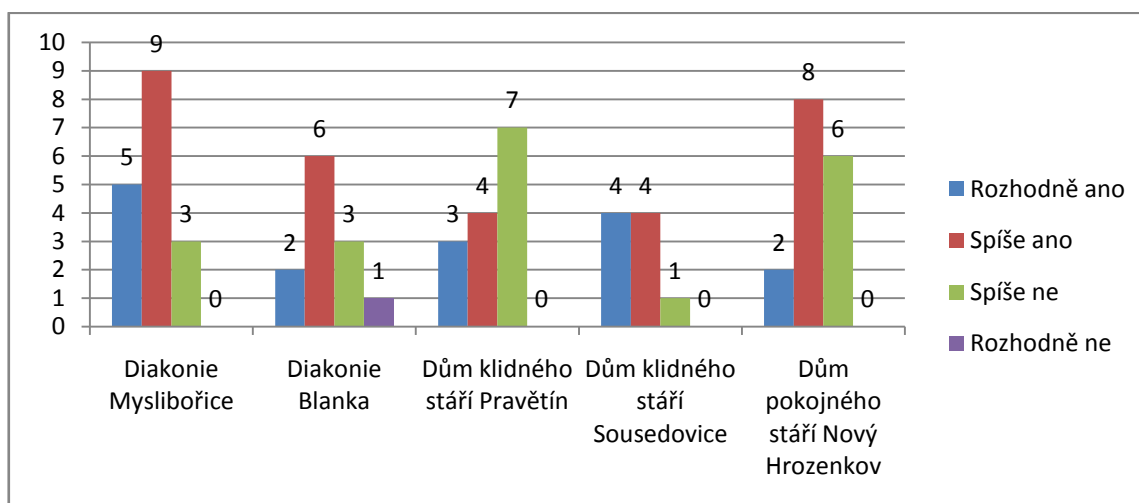

Rozhodně ano odpovědělo 40 pracovníků, spíše ano 25 pracovníků, spíše ne 3 pracovníci. Rozhodně ne označil žádný z pracovníků.

Názory pracovníků na supervizi přibližují další údaje.

Graf č. 15:

Vnímáte supervizi jako prostředek, který může pomoci? (absolutní četnosti)

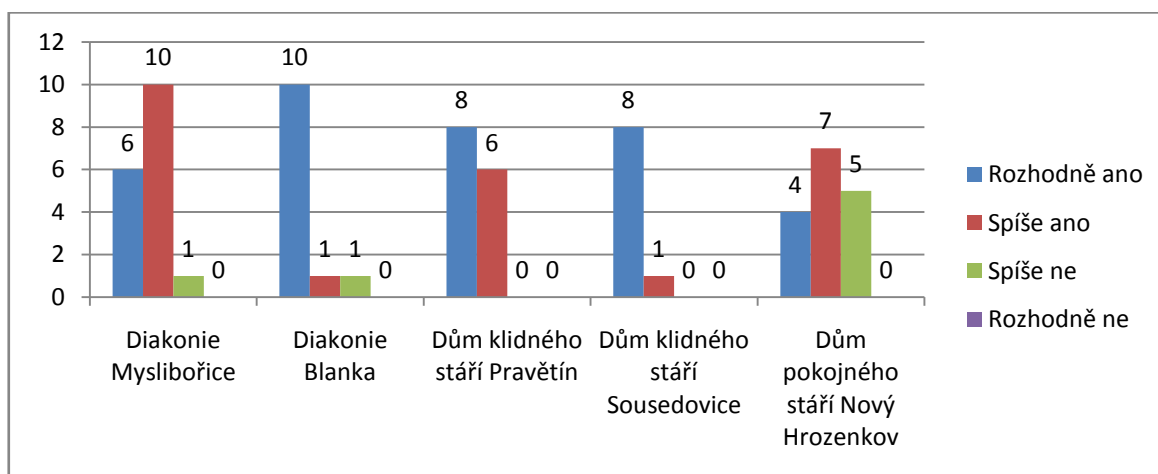

Rozhodně ano uvedlo supervizi jako předmět pomoci 16 pracovníků, spíše ano 31 pracovníků, spíše ne 20 pracovníků a rozhodně ne 1 pracovník.

Následující graf se týká významu dokumentace.

Graf č. 16:

Vedení dokumentace o poskytované péči je důležité (absolutní četnosti)

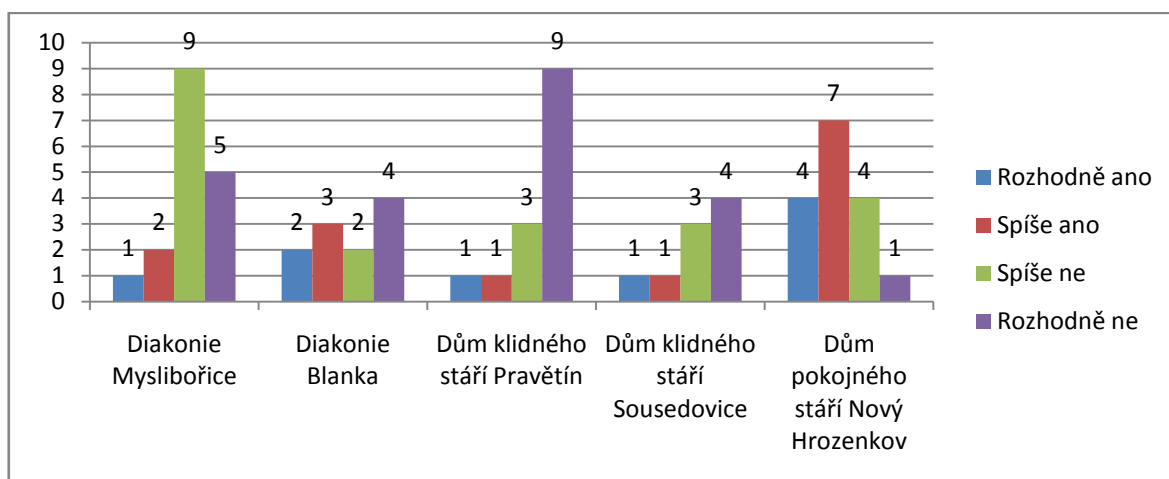

Vedení dokumentace je rozhodně důležité pro 36 pracovníků, spíše ano odpovědělo 25 pracovníků, spíše ne 7 pracovníků. Za rozhodně nedůležité nepovažuje vedení dokumentace žádný z pracovníků.

Sonda sledovala i to, nakolik je důvodem práce dotázaných církevní charakter zařízení.

Graf č. 17:

Bylo jedním z důvodů, proč jste chtěl/a pracovat v tomto zařízení, jeho církevní založení? (absolutní četnosti)

Rozhodně ano odpovědělo 9 pracovníků, spíše ano 14, spíše ne 21, rozhodně ne 23 pracovníků. Více než 60% pracovníků odpovědělo tedy záporně.

Diskuze

Teoretická část bakalářské práce popisuje základní charakteristiky přístupu v církevních domovech pro seniory. Tyto teoretické základy jsem v praktické části uvedl do kontextu s praxí vybraných církevních domovů pro seniory. Vyhodnocení údajů z výzkumu podalo obraz o následujících skutečnostech.

Možnost pobytu v jednolůžkových pokojích je umožněna pouze 25 % klientů. Ve všech těchto zařízeních je zajištěno soukromí zástěnami. Tento fakt ovšem nezajišťuje uspokojení potřeby samostatného pobytu, který může být pro některé klienty důležitým kritériem intimity. Srovnání zařízení pod Diakonií a Charitou ukázalo, že poměr jednolůžkových pokojů k vícelůžkovým je mezi těmito institucemi srovnatelný.

Množství žádostí o služby je v zařízeních pod Charitou nižší než v zařízeních pod Diakonií. Dostupnost zařízení pod Diakonií je také snížena působností Diakonie střediska Blanka pouze pro katastrální oblast Písku a přilehlého okolí. Tyto informace naznačují lepší dostupnost zařízení pod Charitou.

Dále jsem se v první části výzkumu zabýval činností sociálních pracovníků v těchto zařízeních.

Sociální pracovníci uvádějí, že jejich pracovní zaměření je v průměru z 80% administrativní činnost. Tyto informace potvrzují (viz Matoušek a kol.) nejednoznačnost vymezení obsahu práce sociálního pracovníka v domovech pro seniory a dosvědčují jeho častou roli jako pouhé administrativní síly (potvrzení hypotézy č. 1). Sociální pracovníci konstatují, že přímá práce s klienty je orientována ve větší míře pouze na nezbytné formální návštěvy klientů a to v závislosti na vzniklé situaci, které je potřeba s klienty řešit. Administrativní vytížení snižuje pracovníkovu kompetenci být klientům a jejich rodinám k dispozici, aby jim mohl být oporou v jejich nelehkých životních okamžicích. Tato oblast vyžaduje aktivní vztahově orientovaný přístup.

Péče o spirituální potřeby klientů je uskutečňována ve všech oblastech, a to jak v rovině skupinové, tak i v rovině individuální péče. Základní rozdíly mezi Diakonií a Charitou spatřuji v působnosti více církví v zařízeních pod Diakonií. Tento přístup je rozmanitější, klienti mají možnost výběru z více duchovních. Výzkum potvrdil, že klienti nezávisle na své náboženské příslušnosti bez předsudků přijímají duchovní péči od zástupců všech působících církví.

Kvalita aktivizace je závislá na množství klientů na jednoho aktivizačního pracovníka. V Diakonii Myslibořice je vyšší počet klientů na jednoho aktivizačního pracovníka než v ostatních zařízeních. Tento faktor má částečný vliv na počet klientů, kteří se účastní skupinových aktivizačních programů. Hypotéza č. 2 se tedy potvrdila jen částečně. Další faktory, které mají vliv na nižší účast na těchto aktivitách, jsou zdravotní stav klientů a (viz Kalvach a kol.) tzv. individuální osobnostní vlastnosti. Tyto faktory jsou nejvíce patrné v Domovech pokojného stáří v Sousedovicích a Pravětíně. V těchto domovech je kladen důraz na individuální aktivizační péči.

Z výzkumu vyplývá souvislost s upřednostněním žádostí lidí v důsledku jejich zhoršeného zdravotního stavu. Tento fakt může ovlivňovat snižující se schopnost lidí účastnit se skupinových aktivizačních programů. Účast klientů na těchto aktivitách tak může mít sestupnou tendenci.

Kvalita přístupu je do značné míry určena dodržováním standardů kvality služeb, které musejí být dodržovány jak církevními, tak i necírkevními institucemi. Tato okolnost má vliv na uskutečňování kvality služeb na srovnatelné úrovni ve všech zkoumaných zařízeních. Uvedené skutečnosti však naplňují jen jeden z předpokladů, které starý člověk očekává, a tím je dostatečná kvalita poskytovaných služeb, ale neumožní mu naplnit potřebu porozumění a vlídného přístupu.

Profilovou hypotézou druhé části výzkumu je myšlenka, že základní a nejdůležitější složkou přístupu je vztah mezi pracovníkem a klientem (viz. Kopřiva). Pracovník může naplňovat nejzákladnější potřeby klientů, které daná oblast péče vyžaduje. Takto může práci vykonávat i zcela neangažovaný zaměstnanec. Pracovník orientovaný vztahově má vždy na prvním místě klientův oprávněný zájem, je klientovi spojencem, dokáže rozlišovat mezi tím, co je pro klienta únosné, a co už nikoliv. Svůj přístup dokáže přizpůsobit v kontextu jeho přání a potřeb. Přístup tohoto druhu nutně předpokládá snahu vyhovět klientům ve všech oblastech lidských potřeb, a to i těch, které svým obsahem nepatří do pracovníkova základního rozsahu povinností, ale které angažovaná komunikace s klienty nutně předpokládá řešit.

Ověření takto orientovaného přístupu jsem založil na zkoumání angažovanosti v přístupu pracovníků v přímé obslužné péči k duchovním potřebám klientů.

Jednou z důležitých oblastí, která vystupuje před pracovníky, je komunikace s klienty o jejich spirituálních potřebách. Pracovník může vést s klientem duchovní rozhovor, doprovázet ho v modlitbách nebo může jen poskytovat podporu a porozumění klientům v těchto oblastech.

Výzkum potvrdil, že pracovníci přímé péče jsou v těchto zařízeních z větší části věřící. Věřící pracovníci převažují jak v zařízeních pod Diakonií, tak i pod Charitou (potvrzení hypotézy č. 3). Více než polovina pracovníků mluví s klienty o Bohu. Zhruba 90% všech pracovníků považuje péči o tyto potřeby za důležité. Dvě třetiny pracovníků mají povědomí o skutečnosti, že v jejich zařízení převažují spíše věřící klienti. Tyto informace dokládají angažovanost pracovníků v oblasti péče o duchovní potřeby klientů jak v oblasti porozumění těmto potřebám, tak i přímou podporou v rámci komunikace (potvrzení hypotéz č. 4 a č. 5). Většina pracovníků pocítuje důležitost dalšího vzdělávání se v sociální oblasti. Je zřejmé, že charakter přístupu pracovníků v přímé obslužné péči je založen na odbornosti a lidském vztahu. Takto orientovaný přístup je základním faktorem, na kterém stojí kvalita této služby.

Odlišnosti v přístupu vzhledem k církevnímu založení organizace víc než polovina pracovníků neregistruje. Z odpovědí respondentů je však zřejmé, že tyto skutečnosti vnímají především věřící pracovníci. Věřící pracovníci, kteří odpověděli, že žádné odlišnosti v přístupu nevnímají, také považují péči o duchovní potřeby klientů za důležitou. Z toho vyplývá, že samo církevní poslání organizace nemusí mít u pracovníků vliv na poskytování duchovní podpory klientům. Je to vázáno především na jejich přesvědčení o důležitosti pomoci, které vychází z jejich lásky k bližnímu.

Z celkového počtu 68 dotazovaných je 10 % pracovníků, kteří nemají jasno ve svém náboženském přesvědčení. Většina těchto pracovníků považuje péči o duchovní stránku klientů za důležitou. Více než polovina jich také mluví s klienty o Bohu. Převažujícím počtem věřících klientů v těchto zařízeních jsou si jisti všichni tyto pracovníci. Naopak žádný z těchto pracovníků pro vstup do zařízení nebyl motivován církevním založením organizace. Výsledky podávají obraz o tom, že jsou tyto lidé velmi vnímaví vůči duchovním potřebám klientů a sami se podílejí na vytváření duchovní atmosféry v zařízení.

Závěr

Důležitou otázkou týkající se starého člověka je, jak o něj bude postaráno, pokud toho on sám už nebude schopen. Pokud selže rodina nebo není možná jiná forma pomoci, např. terénní pečovatelská služba nebo pobyt v domově s pečovatelskou službou, nastupuje nutnost zajištění služeb některého z Domovů pro seniory. První část výzkumu podává obraz o způsobu, jakým zkoumané Domovy pro seniory odpovídají na tuto potřebu v oblastech finanční, oblastní a kapacitní dostupnosti a charakterizuje způsob, na jehož základě Domovy některé žádosti upřednostňují.

První část výzkumu dále pojednává o základních charakteristikách přístupů v různých oblastech péče, podává obraz o charakteru sociální práce, způsobech péče o duchovní potřeby klientů a způsobu, jakým zařízení přistupují k aktivizaci klientů. Cíl první části výzkumu popsat základní charakteristiky těchto přístupů se tímto naplnil.

Ze zjištěných poznatků je možné vysledovat základní odlišnosti v rámci církevních institucí, které výzkum popisuje. Odlišnosti se týkají především přístupu k duchovním potřebám klientů. Zde je větší rozdíl v poskytování duchovní péče u církví pod Diakonií. Přístup k duchovním potřebám klientů je tu rozmanitější v souvislosti s tím, že většina klientů přijímá bez předsudků pastorační péči všech duchovních. Tato odlišnost ale nesnižuje kvalitu péče o duchovní potřeby v zařízeních pod Charitou, ve kterých je v této oblasti také poskytována kvalitní péče. Zkoumaná zařízení patřící pod Diakonii vykazují nižší dostupnost než zařízení pod Charitou. Účast klientů na skupinových aktivitách je nižší v Diakonii Myslibořice, ve které je větší množství klientů na jednoho aktivizačního pracovníka. Toto zařízení je však levnější než ostatní.

Pokud analyzujeme základní podobnosti a odlišnosti týkající se strukturálních, ekonomických či jiných faktorů zaměřených na přístup instituce, vždy získáme jen určité rozdíly týkající se kvantitativní či kvalitativní struktury jednotlivé služby. Co je ale pro klienty důležitější než tyto faktory, je potřeba bezpečí a jistoty, kterou jim může poskytnout pouze angažovaný a vztahově orientovaný přístup jednotlivých pracovníků.

Každý klient potřebuje individuální přístup, a proto jsou důležitým kritériem pro poskytování kvalitní péče základní podobnosti v přístupu jednotlivých pracovníků pracujících napříč spektrem všech zkoumaných zařízení.

Největší problém spatřuji v nedostatku času sociálních pracovníků individuálně se klientům věnovat, a také v nízkém počtu aktivizačních pracovníků, což se projevuje ve snížené kvalitě aktivizačních programů. Je mnoho administrativní práce, a pak zaměstnanci nemají čas vytvořit si ke klientům vztah. Ten je, jak naznačuje výzkum, základním prvkem poskytování kvalitní péče.

Druhá část výzkumu se zabývá právě tímto vztahem, jehož důsledkem je angažovaný přístup ke klientům v nejrůznějších oblastech jejich potřeb. Pro tuto oblast jsem zvolil přístup pracovníků přímé péče k duchovním potřebám klientů. Výzkum potvrdil, že převážná část pracovníků považuje péči o tyto potřeby klientů za důležité a také s klienty o nich komunikují. Cíl této části výzkumu se tedy také naplnil, podal obraz o charakteru přístupu pracovníků přímé péče, jehož základním prvkem je vztah ke klientům. Dokladem tohoto vztahu je snaha pracovníků pomoci klientům v oblastech nejrůznějších potíží a potřeb, které jim klienti při komunikaci sdělují, a to i přesto, že jde o podporu, která se vymyká jejich základním služebním povinnostem.

Výzkum potvrdil, že většina pracovníků v těchto zařízeních jsou věřící. Věřící převažují jak v zařízeních pod Diakonií, tak pod Charitou. Většina pracovníků, jak věřících tak i nevěřících, si je vědoma spirituality u klientů a považují péči o ní za důležitou. Pracovníci, kteří si nejsou jisti svým náboženským přesvědčením, jsou vůči duchovním potřebám klientů mimořádně citliví. Důsledek toho může být, že tuto spiritualitu hledají i pro svůj život. Je zřejmé, že spiritualita je důležitou součástí života lidí, ať jsou v pozicích pomáhajících, či klientů. Tito lidé mají mnoho příležitostí pro sdílení křesťanských hodnot, což je jeden z pilířů, na kterém stojí život církve. V těchto společenstvích dochází k seberealizaci lidí ve vztahu k Bohu a k druhým lidem.

Domnívám se, že na kvalitu přístupu v církevních domovech pro seniory nemá zásadní vliv, pod jakou církevní institucí je péče poskytována, či určité specifické podobnosti nebo odlišnosti v jejich přístupu, ale především jde o podobnosti, kterými se vyznačuje individuální přístup pracovníků v těchto zařízeních. Pro klienty tak může být důležitější pracovník přímé péče, ke kterému mají blízký vztah, než sociální pracovník, kterému občas něco podepíše. Tím nechci nijak snižovat důležitost zkvalitňování služeb v těchto zařízeních, jen tím chci poukázat na důležitost rozlišení těchto dimenzí.

Kvalitní přístup organizace tak může velmi snadno pokazit neangažovaný a pro klienty prakticky nepřítomný pracovník, a naopak se klienti mohou cítit dobře v zařízení, které je z hlediska naplňování standardů sociálních služeb na nižší úrovni, ale ve kterém pracují lidé, jejichž nejvyšším zájmem je dobro jejich klientů.

Seznam použité literatury

- BEDNÁŘOVÁ, D.; LEITMANOVÁ, I.; DOKTOROVÁ, I., a kol. *Vybrané aspekty života seniorů*. České Budějovice: Zemědělská fakulta, 2003, 76 s. ISBN: 80-7040-641-0
- BENEDICT, XVI. *Encyklika Deus caritas est*. 3. revid. Vyd. Praha: Paulínky, 2006, 63 s. ISBN: 80-86949-03-6
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-009-5
- FRIC, P. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: Agnes: NROS, 2001, 115 s. ISBN: 80-902633-7-2
- JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Ostravská univerzita: Ostrava, 1. Vyd, 2006, 96 s. ISBN: 80-7368-110-2
- KALVACH, Z.; ZADÁK, Z. *Geriatric a Gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004, 861 s. ISBN: 80-247-0548-6
- KOCIOVÁ, K.; PEREGRINOVÁ, Z. *Fyzioterapie v geriatrici*. Martin: Osvěta, 2003, 63 s. ISBN: 80-8063-132-8
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006, 147 s. ISBN: 80-7367-181-6
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Křesťanská péče o nemocné*. Praha: Advent, 1991, 123 s. bez ISBN
- MARTINEK, M., a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, 175 s. ISBN: 978-80-904137-2-6
- MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 179 s. ISBN: 80-7367-002-X
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, ISBN: 80-7178-549-0
- MOJŽÍŠOVÁ, A., a kol. *Pravda o zooterapii*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2004, 54 s. ISBN: 80-7040-675-5
- MUSIL, L. „*Ráda bych Vám pomohla, ale...*“: *Dilemata práce s klienty v organizacích*. Brno: Marek Zeman, 2004, 123 s. ISBN: 80-903070-1-9
- OPATRŇY, M.; LEHNER, M., a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Teologická fakulta, 2010, 100 s. ISBN: 978-80-7394-214-4
- POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 214 s. ISBN: 80-7192-748-1
- ROSLAWSKI, A. *Jak zůstat fit ve stáří*, 1 vyd. Brno: Computer Press, 2005, 71 s. ISBN: 80-251-0774-4

Sborník V. mezinárodní konference – generace 50 plus. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Zdravotně sociální fakulta, 1. Vyd., 2008, 145 s. ISBN: 978-80-7394-100-0

STENGEL, F. *Veselé hrátky s pamětí.* Přel. J. Tůma. 1. vyd. Stuttgart: Hedvig Lander, 1996. 65 s. Přel. z: Heitere Gadachtnisspiele im Grossdruck. ISBN 3-929317-61-3.

TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost.* 2 přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001, 262 s. ISBN: 80-86484-00-9

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová Psychologie: dětství, dospělost, stáří.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN: 80-7178-308-0

VOSTROVSKÁ, H. *Sociálně aktivizační programy pro klienty pečovatelské služby.* 2.vyd. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998. 21s. ISBN 80-7071-093-4.

WALSH, D. *Skupinové hry a činnosti pro seniory.* 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 203 s. ISBN: 80-7178-970-4

Elektronické zdroje

Arcidiecézní charita Olomouc Ročenka 1997-2000, In: MICHLIČKOVÁ, M. *Sociální působení církvi* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, 2003, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:D9UuDrCoa0sJ:ktf.cuni.cz/~ovecka/2006-7/Nabozenske%2520nauky%2520mgr%25201.r/>>

Diakonie Českobratrské církve evangelické [online]. Praha: Diakonie ČCE, © 2011, Dostupné na WWW: <http://www.diakoniecce.cz/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=4&id=13&Itemid=27>

Diakonie Českobratrské církve evangelické středisko Blanka [online]. Písek: Diakonie ČCE středisko Blanka, [Cit. 03. 01. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.diakoniepiresk.cz/stredisko-diakonie-blanka/>>

DUŠOVÁ, B. *aktivizace ve stáří* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, zdravotně sociální fakulta [cit. 02. 28. 2011]. Dostupné na WWW: <www.osu.cz/zsf/sbornik/prisp_11.pdf>

Oblastní charita Vimperk [online]. Vimperk: fch-vimperk, [cit 02. 26. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.fch-vimperk.cz/index.php/onas/pravetin>>

OPATRŇY, A., *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*, Část 1. Pastorační péče [online], [cit. 02. 28. 2011], Dostupné na WWW: <http://fatym.com/abcd/k/000214/0054_t.htm>

Výroční zpráva Charity České republiky 2006 [online]. Praha: Charita Česká republika, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita.cz/tiskove-oddeleni/ke-stazeni/>>.

Výroční zpráva Charity České republiky 2009 [online]. Praha: Charita Česká republika, [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita.cz/tiskove-oddeleni/ke-stazeni/>>

Výroční zpráva Oblastní charity Strakonice za r. 2008, s. 3 [online]. Strakonice: charita-strakonice, [cit. 02. 26. 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.charita-strakonice.cz/files/charitacek.pdf>>

Výroční zpráva Diakonie Českobratrské církve evangelické středisko v Myslibořicích, [online]. Myslibořice: Diakonie ČCE středisko v Myslibořicích, 2009, [cit. 03. 01. 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.domovmysliborice.org/public/img/vyrocní_zpravy/vyrocní_zprava_2009.pdf>

Tištěné seriálové publikace

DOUBKOVÁ, S. *Co je to ergoterapie*. In: *Zpravodaj*. Olomouc: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2004, roč. 6, č. 3, ISSN 1802-0046

Sociální práce-Sociálna práca, časopis pro teorii, praxi, a vzdělávání v sociální práci. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. 2008, roč. 8, č. 4. ISSN: 1213-6204

Zákony

Zákon č. 108/2006 Sb., ze dne 14. března 2006 o sociálních službách.

Zákon č. 198/2002 Sb., ze dne 24. dubna 2002 o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

Příloha

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku. Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce s názvem „Podobnosti a odlišnosti v přístupu různých církevních zařízení pro seniory.“

Výsledky tohoto výzkumu budou použity pro srovnání podobností a odlišností v přístupu přímé péče v různých církevních domovech pro seniory. Tento dotazník je zcela dobrovolný a anonymní.

Děkuji Vám za spolupráci.

*U každé otázky **ZAKROUŽKIJTE** prosím vždy jednu odpověď, která je pro Vás charakteristická nebo která nejlépe vyjadřuje Váš názor či postoj.*

- 1) Jak dlouho pracujete v přímé péči?
  - a) 1 – 2 roky
  - b) 2 – 5 let
  - c) déle jak 5 let
- 2) Jste
  - a) Muž
  - b) Žena
- 3) Mluvíte někdy s klienty o Bohu?
  - a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Rozhodně ne
- 4) Považujete péči o spirituální (duchovní) stránku klientů za důležitou?
  - a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Rozhodně ne
- 5) Převažují ve vašem zařízení spíše věřící klienti?
  - 1) Ano
  - 2) Ne
  - 3) nevím
- 6) Vnímáte odlišnosti v přístupu, v závislosti na církevním založení organizace? (nábožensky orientovaný přístup).
  - a) Ano
  - b) Ne
- 7) Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a „ano“ popište, na co má podle vás církevní založení organizace největší vliv?
.....
- 8) Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) Základní
  - b) Vyučen/a bez maturity
  - c) Vyučen/a s maturitou
  - d) Střední vzdělání s maturitou
  - e) Vyšší odborné
  - f) Vysokoškolské
- 9) Považujete další vzdělávání se v sociální oblasti za důležité?
  - a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Rozhodně ne
- 10) Vnímáte supervizi jako prostředek, který vám může pomoci?
  - a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Rozhodně ne
- 11) Je podle vás vedení dokumentace o poskytované péči důležité?
  - a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Spíše ne
  - d) Rozhodně ne
- 12) Věříte v Boha?
  - a) Ano
  - b) Ne
  - c) nevím
- 13) byl jeden z důvodů, proč jste chtěl/a pracovat v tomto zařízení, jeho církevní založení?
  - a) rozhodně ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) rozhodně ne

Abstrakt

BOUCHAL, JAN. Bakalářská práce s názvem „*Podobnosti a odlišnosti v přístupu různých církevních zařízení pro seniory*“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce RSDr. Ján Mišovič CSc.

První část bakalářské práce pojednává o stručné historii charitativní činnosti dvou církví, které na našem území významně působí v oblasti pomoci seniorům. Je to Římskokatolická církev, která je na našem území nejvýznamnějším církevním poskytovatelem sociálních služeb pro seniory a Českobratrská církev evangelická.

Kapitola s názvem „Charakteristiky přístupu v církevních domovech pro seniory“ poskytuje základní popis jednotlivých přístupů ve zkoumaných oblastech péče. V rámci zaměření na církevní přístup byl kladen důraz na péči o spirituální potřeby klientů.

Praktická část porovnává vybrané oblasti přístupu ve čtyřech církevních domovech pro seniory, založených Charitou České republiky a Diakonií Českobratrské církve evangelické.

Výzkum je rozdělen na dvě části, první část výzkumu popisuje charakter poskytovaných služeb ve vybraných církevních domovech pro seniory v oblastech sociální práce, charitativní práce a její složky zabývající se péčí o spirituální potřeby seniorů, aktivizačních programů a dostupnost těchto zařízení z hlediska oblastních, finančních a kapacitních charakteristik.

Druhá část podává obraz o různých formách náboženské plurality pracovníků přímé péče, a vlivu těchto forem na to jak pracovníci vnímají důležitost péče o spirituální potřeby klientů, a zda se na péči o tyto potřeby sami podílejí.

Klíčové pojmy: Domovy pro seniory, sociální práce, charitativní práce, přímá péče, aktivizace, spiritualita, religiozita.

Abstract

BOUCHAL, JAN. Bachelor thesis on "*Similarities and Differences in Approach of Various Church Institutions for the Elderly*" University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Practical Theology. Supervisor RSDr. Ján Mišovič CSc.

The first part of this bachelor thesis deals with a brief history charitable activities of two churches that are in our country significantly active in helping the seniors. The most important church provider of social services for the elderly is the Roman Catholic Church; the second one is the Evangelical Church.

The chapter entitled "Characteristics of the approach in church homes for the elderly" provides a basic description of each approach in the surveyed areas of care. Within the Church's approach the emphasis has been placed on the care for the spiritual needs of the clients.

The practical part compares the selected approach areas in four church homes for seniors, all founded by the Charity Czech republic and Diaconate of the Evangelical Church of Czech Brethren.

The research is divided into two parts. The first one describes the nature of the services provided by selected church homes for the elderly in areas of social work, charity work and as a part of it also the care for the spiritual needs of seniors, activation programs and the availability of these devices in terms of regional, financial and capacity features.

The second part illustrates various forms of the religious pluralism of the direct care workers. Its aim is to determine the influence of this religiosity on their perception of the importance of the care for the spiritual needs of their clients and to find out whether the employees are themselves involved in the care of the mentioned needs.

Key Terms: Homes for the elderly, social work, charity work, direct care, stimulation, spirituality, religiosity.